PAVLE SIMOVIĆ

VJERSKA SLOBODA

INSTITUT ZA IZUČAVANJE RELIGIJE

Naziv djela:
Vjerska sloboda

Autor:
Pavle Simović

Izdavač:
Institut za izučavanje religije
www.religija.me

Dizajn korica i tehničko uređenje:
Pavle Simović

Štampa:
Donat Graf, Beograd

Prvo izdanje, 2026.

SADRŽAJ

UVOD: SLOBODA SAVJESTI – DAR I ODGOVORNOST 5
1. ČOVJEK STVOREN KAO SLOBODNO BIĆE 8
2. PAD U GRIJEH – KADA SLOBODA POSTAJE ZAROBLJENIŠTVO 14
3. SLOBODA I ODGOVORNOST – PRAVO KOJE NIJE BEZ GRANICA 24
4. KADA RELIGIJA POSTANE SREDSTVO POROBLJAVANJA .31
5. HRIST I SLOBODA SAVJESTI 40
6. VJERSKA SLOBODA I CIVILNA VLAST 46
7. ODGOVORNOST VJERNIKA U KORIŠĆENJU SLOBODE .. 55
8. PRINCIPI ISTINSKE VJERSKE SLOBODE 62
ZAKLJUČAK: SLOBODA KOJA VODI ISTINSKOJ VJERI 70

Vjerska sloboda

UVOD: SLOBODA SAVJESTI – DAR I ODGOVORNOST

Sloboda je jedna od najvažnijih vrijednosti ljudskog života. Čovjek želi da bude slobodan u svojim mislima, odlukama, uvjerenjima i postupcima, da istražuje, prihvata ono što smatra istinitim i živi u skladu sa svojim uvjerenjima. Pitanje slobode posebno je osjetljivo kada se tiče vjere, jer religija zadire u najdublja pitanja ljudskog postojanja: odnos prema Bogu, smisao života, moralne vrijednosti i konačnu sudbinu čovjeka.

Kroz istoriju su se u ime religije događali brojni oblici prisile, progona i nasilja. Ljudi su bili primoravani da prihvate određena vjerovanja, odreknu se vlastitih uvjerenja ili se pokore autoritetima koji su sebi prisvajali pravo da određuju šta drugi moraju vjerovati. Takvu prisilu ponekad su sprovodile državne vlasti, a ponekad vjerske institucije i pojedinci koji su svoj autoritet predstavljali kao neupitnu Božju volju. Zato se nameće važno pitanje: može li vjera koja se zasniva na ljubavi, istini i ličnom odnosu sa Bogom biti nametnuta silom?

Biblija pruža važne temelje za razumijevanje ovog pitanja. Prema biblijskom izvještaju, čovjek je stvoren po Božjem obličju i obdaren sposobnošću razmišljanja, odlučivanja i preuzimanja odgovornosti za svoje postupke. Bog ga nije stvorio kao biće koje samo mehanički izvršava

naredbe, već kao ličnost sposobnu da odgovori na Njegov poziv. Odnos čovjeka sa Bogom podrazumijeva povjerenje, ljubav i dobrovoljno opredjeljenje.

Međutim, sloboda nije isto što i neograničena samovolja. Sposobnost izbora ne oslobađa čovjeka odgovornosti za posljedice njegovih odluka, niti mu daje pravo da ugrožava dostojanstvo i slobodu drugih. Biblija govori i o čovjekovoj slobodi izbora i o njegovoj podložnosti grijehu, koji narušava odnos sa Bogom, drugim ljudima i samim sobom. Zato pravilno razumijevanje vjerske slobode zahtijeva da se sagledaju i porijeklo ljudske slobode i posljedice njenog pogrešnog korišćenja.

Posebno je važno razlikovati Božji autoritet od ljudskih zahtjeva koji se pozivaju na Božje ime. Nijedan čovjek, vjerski vođa ili institucija ne može samim pozivanjem na Boga opravdati neograničenu vlast nad tuđom savješću. Vjersko uvjerenje može se iznositi, obrazlagati i braniti, ali se njegova istinitost ne dokazuje prisilom. Čovjek može biti pozvan da prihvati istinu, ali niko ne može umjesto njega donijeti odluku vjere.

Vjerska sloboda, stoga, nije samo pitanje odnosa pojedinca prema državi. Ona se tiče i odnosa unutar vjerskih zajednica, odgovornosti duhovnih vođa, kao i odnosa među ljudima različitih uvjerenja. Podrazumijeva pravo svakog čovjeka da ima, prihvati, promijeni ili odbaci vjersko uvjerenje, kao i da svoju vjeru ispovijeda pojedinačno ili zajedno sa drugima, javno ili privatno, uz poštovanje

prava i sloboda drugih ljudi.

Ova knjižica nastoji da iz biblijske perspektive razmotri porijeklo ljudske slobode, njeno narušavanje grijehom, opasnosti njene zloupotrebe i načela na kojima treba da počiva istinska vjerska sloboda. Posebna pažnja biće posvećena Hristovom odnosu prema ljudskoj savjesti, granicama vjerskog i državnog autoriteta, životu u zajednici vjernika i odgovornosti koju sloboda podrazumijeva.

Cilj nije dokazivati da čovjek može vjerovati u šta god želi, niti da su sva vjerska učenja podjednako istinita. Cilj je pokazati da se istina ne može nametnuti nasiljem, da se savjest ne smije porobljavati ljudskim autoritetima i da sloboda ne oslobađa čovjeka odgovornosti pred Bogom.

Istinska vjera ne počiva na prisili, već na istini, ljubavi i slobodnom opredjeljenju čovjeka.

1. ČOVJEK STVOREN KAO SLOBODNO BIĆE

ČOVJEK – BIĆE STVORENO PO BOŽJEM OBLIČJU

Biblijski izvještaj o stvaranju čovjeka počinje izjavom o njegovom posebnom položaju u Božjem stvaralačkom djelu:

„Zatim Bog reče: Hajde da načinimo čovjeka po svom obličju, sličnog nama, i neka upravlja nad morskim ribama, nad stvorenjima koja lete po nebu, nad stokom, nad svom zemljom i nad svim drugim životinjama što se miču po zemlji.“ (1. Mojsijeva 1:26)

Čovjek nije predstavljen kao slučajan proizvod prirode, već kao biće koje je Stvoritelj svjesno stvorio i obdario posebnim dostojanstvom. Stvoren po Božjem obličju, čovjek ima sposobnost da razmišlja, razumije, uspostavlja odnose, donosi odluke i preuzima odgovornost za svoje postupke. Te sposobnosti čine ga bićem koje može svjesno stupiti u odnos sa Bogom i drugim ljudima.

Biti stvoren po Božjem obličju ne znači da čovjek posjeduje Božju svemoć ili nezavisnost. On ostaje stvorenje koje zavisi od svog Stvoritelja. Ipak, Bog ga nije stvorio kao bezlični mehanizam, već kao ličnost sposobnu za svjesno opredjeljenje. Njegov odnos prema Bogu nije zamišljen kao mehaničko izvršavanje naredbi, već kao odnos povjerenja, ljubavi i dobrovoljne poslušnosti.

Ova činjenica važna je za razumijevanje vjerske slobode. Čovjek je stvoren kao biće koje može razumjeti Božju volju, odgovoriti na Njegov poziv i preuzeti odgovornost za vlastiti odgovor. Sloboda, prema tome, nije nešto što čovjek sam sebi daje, već jedna od osobina njegovog života kao odgovornog bića pred Bogom.

To znači da se istinska sloboda nalazi u okrilju Božjeg poretka života, ne i izvan njega. U tom smislu, Božji Zakon daje moralno obavezujuće instrukcije za odnos prema Bogu i međuljudske odnose. Dakle, ako ne razumijemo šta je svrha života, nećemo imati ispravno shvatanje slobode.

SLOBODA IZBORA U EDENSKOM VRTU

Jedan od najjasnijih pokazatelja čovjekove slobode prije Pada nalazimo u Božjem uputu datom Adamu:

„Tada je Gospod Bog dao čovjeku ove upute rekavši: Sa svakog jestivog drveta u vrtu jedi. Ali s drveta spoznanja dobra i zla ne jedi, jer onog dana kada budeš jeo s njega, sigurno ćeš umrijeti.“ (1. Mojsijeva 2:16–17)

Ovaj tekst otkriva nekoliko važnih činjenica.

Prvo, Bog čovjeku daje širok prostor slobode. Gotovo sva stabla u vrtu bila su mu dostupna, dok se zabrana odnosila na jedno određeno stablo. Čovjekov život u Edenu, dakle, nije bio obilježen proizvoljnim ograničavanjem, već obiljem mogućnosti unutar jasno utvrđenog moralnog poretka.

Drugo, Bog čovjeku saopštava svoju volju i upozorava ga na posljedice neposlušnosti. Čovjek nije bio ostavljen

u neznanju o tome šta Bog očekuje od njega. Imao je mogućnost da razumije svrhu zabrane i da svjesno odluči kako će postupiti.

Treće, sama mogućnost neposlušnosti pokazuje da poslušnost nije bila mehanički nametnuta. Čovjek je mogao izabrati da ostane vjeran Božjoj riječi, ali je mogao i da je odbaci. To ne znači da su oba izbora bila jednako dobra ili bez posljedica, već da je čovjek imao stvarnu mogućnost opredjeljenja.

Božje upozorenje nije bilo suprotnost slobodi. Ono je predstavljalo moralnu granicu unutar koje je čovjek mogao živjeti u skladu sa Stvoriteljevom voljom. Sloboda nije značila pravo da sam određuje šta je dobro, a šta zlo, nezavisno od Boga. Njena svrha bila je da čovjek svjesno i dobrovoljno izabere ono što je dobro.

SLOBODA KAO PRETPOSTAVKA LJUBAVI I POVJERENJA

Čovjekov odnos sa Bogom nije zamišljen kao puko izvršavanje naredbi. On podrazumijeva povjerenje, ljubav i dobrovoljno prihvatanje Božje volje. Zato je sposobnost svjesnog opredjeljenja važna za razumijevanje tog odnosa.

Bog je mogao stvoriti bića koja bi izvršavala određene radnje bez svjesnog odlučivanja. Međutim, takvo izvršavanje ne bi bilo isto što i lično povjerenje ili dobrovoljna ljubav. Biblijski izvještaj prikazuje čovjeka kao biće koje može čuti Božju riječ, razumjeti je i odlučiti da li će joj biti poslušno.

To ne znači da je čovjekova sloboda neograničena niti da je nezavisnost od Boga ideal ljudskog postojanja. Naprotiv, čovjek svoju slobodu najbolje ostvaruje kada živi u skladu sa svrhom zbog koje je stvoren. Zavisnost od Boga nije ropstvo, jer Bog nije tiranin koji čovjeku oduzima dostojanstvo, već Stvoritelj koji mu daje život i pokazuje put dobra.

Zato poslušnost Bogu, kada proizlazi iz povjerenja i ljubavi, nije negacija slobode. Ona predstavlja svjestan odgovor čovjeka na Božju dobrotu i autoritet.

BOG POZIVA ČOVJEKA NA IZBOR

Načelo slobodnog opredjeljenja ne nalazimo samo u izvještaju o stvaranju. Kroz cijelu Bibliju Bog poziva ljude da donose odluke i preuzimaju odgovornost za njih.

Mojsije je pred izraelski narod postavio jasan izbor:

„Danas za svjedoke protiv vas uzimam nebesa i zemlju: stavio sam pred tebe život i smrt, blagoslov i prokletstvo. Zato izaberi život da budeš živ i ti i tvoje potomstvo.“ (5. Mojsijeva 30:19)

Bog je narodu otkrio put života i pozvao ga da ga izabere. Njegov poziv bio je jasan, ali je čovjek bio odgovoran za svoj odgovor. Izbor nije bio lišen moralnog značenja: Bog je jasno pokazao šta vodi životu, a šta propasti.

Ovo načelo ponovio je i Jošua Nunov.

„Ako ne želite da služite Gospodu, izaberite danas kome ćete služiti, bogovima kojima su služili vaši praočevi

s one strane reke ili bogovima Amoreja u čijoj zemlji živite. A ja i moj dom služićemo Gospodu."

I opet: „Na to Jošua reče narodu: 'Sami ste sebi svjedoci da ste svojevoljno izabrali Gospoda da biste mu služili.' A oni rekoše: 'Svjedoci smo.'" (Jošua 24:15, 22)

Slično načelo vidimo i u Isusovom odnosu prema ljudima. Kada su mnogi učenici prestali da ga slijede zbog Njegovih zahtjevnih riječi, Isus nije pokušao da ih zadrži prijetnjama ili prisilom. Umjesto toga, obratio se dvanaestorici: „Da nećete i vi otići?" (Jovan 6:67)

Ovaj događaj pokazuje da Isus nije gradio svoje sljedbeništvo na prisili. Govorio je istinu i pozivao ljude da Mu vjeruju, ali ih nije zadržavao silom. Njegovi učenici trebalo je da se opredijele na osnovu onoga što su čuli i prepoznali kao istinu.

Božji poziv, dakle, nije poziv na ravnodušnost prema istini, već na svjestan i odgovoran odgovor čovjeka.

DOSTOJANSTVO ČOVJEKA I ZNAČAJ SLOBODE SAVJESTI

Ako je svaki čovjek stvoren po Božjem obličju, onda njegovo dostojanstvo ne zavisi od društvenog položaja, nacionalne pripadnosti, obrazovanja ili vjerskog opredjeljenja. Svako ljudsko biće ima vrijednost pred Bogom.

Iz biblijskog razumijevanja čovjeka proizlazi i značaj njegove savjesti. Vjera nije samo spoljašnje pripadanje određenoj zajednici niti puko ponavljanje prihvaćenih uvjerenja. Ona uključuje lično razumijevanje, uvjerenje i

odluku da se živi u skladu sa onim što čovjek prepoznaje kao Božju volju.

Zato se vjersko uvjerenje ne može poistovjetiti sa postupkom koji je iznuđen prijetnjom ili silom. Čovjek može biti poučen, pozvan da preispita svoja uvjerenja i podstaknut da prihvati ono što mu se predstavlja kao istina. Međutim, spoljašnja poslušnost iz straha nije isto što i iskrena vjera.

Ovo načelo ne znači da je svako uvjerenje automatski istinito niti da čovjek sam određuje šta je istina. Ono znači da čovjek mora imati mogućnost da čuje, razmotri i prihvati ono u šta vjeruje, snoseći pred Bogom odgovornost za svoj izbor.

Biblijski izvještaj o stvaranju tako otkriva da je sloboda duboko povezana sa čovjekovim dostojanstvom i njegovim odnosom sa Bogom. Čovjek je stvoren kao biće sposobno za izbor, ljubav, povjerenje i odgovornost. Ta sloboda nije bila zamišljena kao nezavisnost od Stvoritelja, već kao mogućnost da čovjek dobrovoljno živi u skladu sa Njegovom voljom.

Upravo će pogrešno korišćenje te slobode dovesti do tragedije grijeha i dubokog narušavanja čovjekovog odnosa sa Bogom.

2. PAD U GRIJEH – KADA SLOBODA POSTAJE ZAROBLJENIŠTVO

SLOBODA UPOTRIJEBLJENA PROTIV STVORITELJA

Samo sistem, poredak života koji je Tvorac uspostavio, garantuje održivost slobode. Zbog toga se u Bibliji Božji Zakon naziva zakonom slobode (vidi: Jakov 2:12).

Čovjekova sloboda bila je jedan od darova koji su mu omogućavali da živi u ličnom odnosu sa Bogom. Međutim, sposobnost izbora podrazumijevala je i mogućnost neposlušnosti. Biblijski izvještaj o padu prvih ljudi pokazuje kako je sloboda, umjesto da bude korišćena u skladu sa Božjom voljom, postala sredstvo udaljavanja od Stvoritelja.

U razgovoru sa Evom, zmija je dovela u pitanje Božju riječ i predstavila neposlušnost kao put ka većoj nezavisnosti i spoznaji:

„Jer Bog zna da će vam se onog dana kada ga budete jeli otvoriti oči i da ćete postati kao bogovi, znajući dobro i zlo.“ (1. Mojsijeva 3:5)

Tako je čovjeku ponuđena ideja da može ostvariti punoću svog postojanja odbacujući granice koje je postavio Bog. Neposlušnost je predstavljena kao put ka slobodi, a povjerenje u Stvoritelja kao nepotrebno ograničenje.

Adam i Eva odlučili su da postupe suprotno Božjem uputu. Njihov izbor nije bio samo kršenje jedne zabrane,

već izraz nepovjerenja prema Bogu i pokušaj da sami preuzmu pravo određivanja dobra i zla, nezavisno od Njegove volje.

U tome se nalazi suština prvobitnog grijeha: čovjek je upotrijebio slobodu da odbaci odnos povjerenja prema Stvoritelju. Međutim, rezultat nije bila veća sloboda, već gubitak dotadašnjeg sklada sa Bogom i ulazak u stanje grijeha. Sloboda se gubi kad prestanemo ispunjavati Bogom datu svrhu života – upravo zbog toga pojam „grijeh" ima za jedno od značenja „promašaj cilja". Jer zlo nema sposobnost da donese slobodu ili kvalitativno veću slobodu na božanskom nivou, kakvu je Sotona ponudio Adamu i Evi. Sama ideja da čovjek može imati ličnu iskustvenu spoznaju dobra i zla (koncept satanizma) i uživati veću slobodu je utopija.

POSLJEDICE PADA – URUŠAVANJE ČOVJEKOVOG ŽIVOTA

Neposlušnost prvih ljudi donijela je posljedice koje su zahvatile cjelokupno ljudsko postojanje. Poremećen je odnos između čovjeka i Boga, između čovjeka i njegovog bližnjeg, kao i čovjekov odnos prema samome sebi i stvorenom svijetu.

Jedna od prvih vidljivih posljedica bila je pojava straha i skrivanje od Boga:

„I čuli su glas Gospoda Boga, koji je išao vrtom za dnevnog povjetarca, pa su se čovjek i njegova žena sakrili od lica Gospoda Boga među drvećem u vrtu." (1. Mojsijeva

3:8)

Prije neposlušnosti, Božja prisutnost bila je izvor sigurnosti. Poslije neposlušnosti, čovjek je počeo da je doživljava sa strahom. Umjesto otvorenosti pojavilo se skrivanje, umjesto povjerenja nepovjerenje, a umjesto skladnog odnosa nastalo je otuđenje.

Grijeh je narušio i međuljudske odnose. Adam je odgovornost prebacio na Evu, a Eva na zmiju. Pojavila se sklonost opravdavanju vlastitih postupaka i prebacivanju krivice na druge. Čovjekova sloboda počela je da se ispoljava i kroz sebičnost, samoopravdanje, optuživanje i povređivanje bližnjih.

Pad, dakle, nije bio samo prestup jednog uputa. Njegove posljedice zahvatile su čovjekovu prirodu i narušile način na koji koristi svoje sposobnosti, donosi odluke i uspostavlja odnose.

SLOBODA IZBORA I ROPSTVO GRIJEHU

Jedna od najvažnijih biblijskih istina o stanju čovjeka poslije Pada jeste da sposobnost izbora nije isto što i potpuna moralna sloboda.

Isus je jasno rekao: „Zaista, zaista vam kažem da je svaki koji čini grijeh rob grijehu.“ (Jovan 8:34)

Ovim riječima Hrist ukazuje na ropski karakter grijeha. Čovjek i dalje može donositi odluke, ali njegove odluke nisu uvijek izraz stvarne moralne slobode. Grijeh oblikuje njegove želje, navike i ponašanje, tako da ono što

čovjek u početku bira vremenom može postati sila koja njime upravlja.

Apostol Pavle ovu stvarnost dodatno objašnjava:

„Zar ne znate da ako se nekome dajete u ropstvo i obavezujete na poslušnost, robovi ste onoga koga slušate – bilo grijeha, koji vodi u smrt, bilo poslušnosti, koja vodi u pravednost?“ (Rimljanima 6:16)

Ovdje se otkriva važna razlika između sposobnosti izbora i slobode od vlasti grijeha. Čovjek svojim odlukama može produbljivati vlastito ropstvo. Ono što se predstavlja kao oslobađanje od svakog autoriteta može se pretvoriti u potčinjenost mnogo pogubnijem gospodaru.

Zato biblijsko razumijevanje slobode ne može biti zasnovano samo na odsustvu spoljašnjih ograničenja. Čovjek može živjeti bez vidljive spoljašnje prisile, a ipak biti rob svojih strasti, zavisnosti, sebičnosti, mržnje ili drugih oblika grijeha.

ČOVJEKOVA ODGOVORNOST NIJE NESTALA

Iako je grijeh duboko narušio čovjekovu prirodu, Biblija ga i dalje smatra odgovornim za njegove odluke. Čovjek nije postao automat koji postupa bez ikakve lične odgovornosti.

Božji pozivi na pokajanje, poslušnost i promjenu života pokazuju da čovjek i dalje ima moralnu odgovornost pred svojim Stvoriteljem. Bog ga poziva da prepozna svoje stanje, napusti grijeh i prihvati ponuđenu milost.

Ipak, čovjekova sposobnost da bira ne znači da se može samostalno osloboditi vlasti grijeha. Apostol Pavle opisuje duboku unutrašnju borbu čovjeka koji prepoznaje dobro, želi da ga čini, ali se suočava sa silom grijeha koja djeluje u njegovoj prirodi:

„Jer znam da u meni, to jest u mom tijelu, ne prebiva ništa dobro. Jer sam sposoban da želim dobro, ali ne i da činim dobro.“ (Rimljanima 7:18)

Ovaj opis pokazuje da ni čovjek koji je prihvatio Boga nije pošteđen unutrašnje borbe sa grijehom. Obraćenje ne znači da je borba završena, već da čovjek sada, oslanjajući se na Božju milost i djelovanje Duha svetoga, može da se suprotstavlja grijehu i živi u skladu sa Božjom voljom.

Zato biblijska poruka ne ostaje samo na konstataciji čovjekove zarobljenosti. Ona ukazuje na potrebu za Božjim izbavljenjem.

KADA SE SLOBODA POTPUNO ODVOJI OD BOGA

Kada čovjek odbaci Boga kao vrhovni moralni autoritet, sloboda se lako može pretvoriti u samovolju. Ako više ne postoji priznati moralni poredak iznad ljudskih želja i odluka, čovjek počinje da određuje dobro i zlo prema vlastitim mjerilima. Tada sloboda prestaje da bude mogućnost izbora dobra i postaje opravdanje za postupanje bez moralnih granica.

Biblija prikazuje koliko daleko takav proces može odvesti čovjeka i društvo. U izvještaju o pretpotopnom

svijetu govori se o velikoj pokvarenosti ljudi i o tome da je zemlja bila puna nasilja (1. Mojsijeva 6:5, 11–13). Sličnu sliku nalazimo u izvještaju o Sodomu. Njegovo stanje nije obilježavala samo pojedinačna moralna izopačenost, već i oholost, obilje, nemar prema siromašnima i teška društvena nepravda (1. Mojsijeva 19; Ezekijel 16:49–50).

Apostol Pavle u prvoj glavi Poslanice Rimljanima objašnjava duhovnu pozadinu takvog udaljavanja od Boga. Kada ljudi odbacuju istinu o Stvoritelju i ne žele da mu iskažu slavu i zahvalnost, njihovo razmišljanje postaje pomračeno, a moralni poredak narušen (Rimljanima 1:18–32). Pavle opisuje proces u kojem čovjek, odbacujući Boga, sve više postaje rob vlastitih želja i strasti.

Ovo načelo ima značaj i za savremeno društvo. Demokratsko uređenje i zakonska zaštita ljudskih prava mogu imati važnu ulogu u očuvanju dostojanstva i slobode savjesti. Međutim, kada se sloboda u pojedinim savremenim shvatanjima poistovjeti sa neograničenim pravom pojedinca da postupa po vlastitim željama, bez obzira na moralnu odgovornost i posljedice po druge, tada se gubi ravnoteža između prava i obaveza. Nijedno društvo ne može dugoročno počivati samo na zahtjevima za pravima, a zanemarivati odgovornost, samokontrolu i poštovanje drugih.

Biblijska poruka zato ne poziva na ukidanje ljudske slobode, već na njeno pravilno razumijevanje. Sloboda koja odbacuje svaku moralnu granicu ne vodi istinskom

oslobođenju, već novim oblicima ropstva. Čovjeku nije potrebno da se oslobodi Boga, nego da se oslobodi grijeha koji razara njegov život, odnose i zajednicu.

Zbog poremećaja sistema vrijednosti u svim aspektima i ličnog ropstva grijehu i zabludama na duhovnom, mentalnom i fizičkom planu, ovdje za nas na zemlji neophodna je **spoznaja istine** da bismo *razumski* shvatili stvari, šta je sloboda, a zatim sarađivali sa Bogom na svom oslobađanju. Bez spoznaje istine, naš put ka slobodi ostaje zatvoren, a mi zarobljenici različitih zabluda, pseudo autoriteta, pseudo prioriteta, pseudo ideala i raznih drugih „pseudo".

Očigledno je da je pitanje naše slobode usko povezano sa ličnom odgovornošću. U konačnici Bog će potvrditi svačiji lični izbor adekvatnom nagradom (vječnim životom i slobodom) ili adekvatnom primjenom sankcija za počinjeno nepokajano zlo, što podrazumijeva milostivi čin ljubavi u okončanju života koji je nepovratno izgubio svoju svrhu i čiji ishod vodi u vječnu smrt, anihilaciju. To je Božji plan za sticanje slobode koja će obuhvatiti prvo nas a onda i kompletnu tvorevinu:

„Jer tvorevina iščekuje otkrivanje Božjih sinova. Jer tvorevina je podložna uzaludnosti – ne svojom voljom, nego preko onoga koji ju je pokorio u iščekivanju; jer i sama tvorevina će biti oslobođena iz ropstva raspadljivosti u slavnoj slobodi Božje djece. Jer znamo da sva tvorevina stenje, naprežući se u patnji zajedno s nama. I ne

samo to, nego i mi koji imamo prvine Duha, i mi u sebi uzdišemo, očekujući posinjenje, otkup tijela našeg.“ (Rimljanima 8:19-23)

HRIST – IZVOR ISTINSKE SLOBODE

Biblija ne predstavlja čovjeka kao biće koje je zauvijek prepušteno vlasti grijeha. Božji plan spasenja usmjeren je na njegovo oslobođenje i obnovu.

Isus je rekao: „Dakle, ako vas Sin oslobodi, zaista ćete biti slobodni.“ (Jovan 8:36)

Hrist ne nudi samo oslobađanje od spoljašnjih ograničenja, već oslobađanje od vlasti grijeha. Njegovo djelo omogućava čovjeku obnovu odnosa sa Bogom i novi život zasnovan na vjeri, ljubavi i poslušnosti.

Apostol Pavle objašnjava da vjernici kroz Hrista više ne moraju biti robovi grijeha:

„Znajući da naša stara ličnost zajedno s njim bi razapeta, kako bi se naše grešno tijelo onemogućilo, da više ne robujemo grijehu.“ (Rimljanima 6:6)

A zatim zaključuje:

„Budući oslobođeni od grijeha, postali ste sluge pravednosti.“ (Rimljanima 6:18)

Koje su to slobode koje imamo u Hristu? U osnovi postoje četiri oblasti.

1. Hrist nas je oslobodio svake osude (Rimljanima 8:1). To je zato što smo, u Hristu Isusu, oslobođeni prokletstva Zakona. Hrist nas je oslobodio od osude zakona.

2. Hrist nas je oslobodio straha od smrti (Jevrejima

2:14-15; 1. Jovanova 4:16-18). Svako ljudsko biće je rođeno kao rob straha od plate za grijeh – smrti. To je postignuto njegovim životom, smrću i uskrsenjem.

3. Hrist nas je oslobodio našeg ropstva grijehu (Jovan 8:32-36). Grijeh nije samo djelo. Grijeh je takođe sila. To je moć koja živi u samoj našoj prirodi. Pavle to jasno iznosi u Rimljanima 7.

4. Konačno, Hrist nas je oslobodio ispod jurisdikcije zakona (Rimljanima 6:14).

Međutim, sloboda koju Hrist donosi nije poziv na samovolju, nego oslobađanje za život u skladu sa Božjom voljom. Čovjek više ne mora biti rob grijeha, već može živjeti u novom odnosu sa Bogom, oslanjajući se na Njegovu milost i djelovanje Duha svetoga.

To ne znači da vjernik više nikada neće osjetiti privlačnost grijeha ili se suočiti sa unutrašnjom borbom. Naprotiv, hrišćanski život podrazumijeva svakodnevno oslanjanje na Hrista i stalnu potrebu za Božjom pomoći. Istinska sloboda ne sastoji se u tome da čovjek više nema borbu, već da grijeh više ne mora biti njegov gospodar.

OD DUHOVNOG ROPSTVA DO PITANJA VJERSKE SLOBODE

Posljedice Pada nisu se ograničile samo na čovjekov lični odnos prema Bogu. Grijeh je zahvatio i međuljudske odnose, društvene strukture i način na koji ljudi koriste moć i autoritet.

Čovjek koji je sklon sebičnosti, dominaciji i zloupotrebi moći može pokušati da svoje želje nametne drugima.

To se može dogoditi u porodici, društvu, politici, ali i u religiji. Autoritet koji bi trebalo da služi dobru može postati sredstvo kontrole, a vjersko uvjerenje sredstvo manipulacije.

Upravo zato pitanje vjerske slobode ne možemo posmatrati odvojeno od biblijskog učenja o grijehu.

Čovjek opterećen grijehom, propadljivošću i smrću nikako ne može biti slobodan. Sve što može je pronalaziti mehanizme kojima će olakšati svoje stanje ili se zavaravati nerealnim zamislima i očekivanjima.

Već smo vidjeli da je sloboda neizostavno povezana sa istinom kakva je u Hristu, u Bogu koji je apsolut svake vrijednosti. Možemo još dodati da je sloboda takođe neraskidivo vezana sa ljubavlju, pravdom i milošću. Sloboda mora biti povezana sa životom koji je Božji život i vječni život. I to je sloboda koju vjerni Božji narod očekuje!

Ljudi ne zloupotrebljavaju slobodu samo kada odbacuju Boga, nego i kada pokušavaju da preuzmu Božje mjesto u životima drugih ljudi.

Pad u grijeh jasno pokazuje da sloboda može biti zloupotrijebljena i da čovjek, odbacujući Božji autoritet, ne postaje istinski slobodan. Grijeh narušava njegovu sposobnost da slobodu koristi na dobro, potčinjava ga svojim uticajima i remeti njegove odnose sa Bogom i bližnjima. Ipak, čovjek nije izgubio moralnu odgovornost niti je Božji plan obnove poništen. U Hristu se otvara put oslobođenja od vlasti grijeha i obnove istinske slobode.

3. SLOBODA I ODGOVORNOST – PRAVO KOJE NIJE BEZ GRANICA

ŠTA ZNAČI BITI SLOBODAN?

Sloboda je pojam koji se često upotrebljava, ali se ne razumije uvijek na isti način. Za neke ona znači mogućnost samostalnog donošenja odluka, za druge odsustvo spoljašnjih ograničenja, dok je neki poistovjećuju sa pravom da postupaju kako god žele. Međutim, takvo razumijevanje zanemaruje važnu činjenicu: čovjek ne živi izolovano, već u zajednici sa drugim ljudima, prema kojima takođe ima određene obaveze.

U najširem smislu, sloboda podrazumijeva mogućnost svjesnog odlučivanja i djelovanja bez neopravdane prisile. Ipak, ona ne podrazumijeva odsustvo svake granice. Čovjekova sloboda povezana je sa moralnim poretkom i odgovornošću za vlastite postupke.

Zato je važno razlikovati nekoliko povezanih, ali ne i istovjetnih pojmova:

- **Sloboda izbora** označava čovjekovu sposobnost da se opredjeljuje između različitih mogućnosti i snosi odgovornost za svoje odluke.
- **Moralna sloboda** podrazumijeva sposobnost da čovjek postupa u skladu sa dobrom i istinom, umjesto da bude rob grijeha i svojih neuređenih želja.
- **Sloboda savjesti** odnosi se na pravo čovjeka da

ima, preispituje, prihvata ili mijenja svoja uvjerenja, bez prisile da se opredijeli za određeno vjersko ili ideološko stanovište.

- **Vjerska sloboda** obuhvata pravo pojedinca i vjerskih zajednica da imaju, prihvataju, mijenjaju, ispovijedaju i praktikuju svoja vjerska uvjerenja, pojedinačno ili zajedno sa drugima, uz poštovanje prava i sloboda drugih ljudi.

Ove dimenzije slobode međusobno su povezane, ali ih ne treba poistovjećivati. Čovjek može imati građansku slobodu da ispovijeda određenu vjeru, a da pritom ne živi u skladu sa njenim moralnim načelima. Isto tako, čovjek može biti lišen mogućnosti da javno praktikuje svoju vjeru, a ipak zadržati unutrašnju odanost Bogu i uvjerenja svoje savjesti.

SLOBODA NIJE DOZVOLA ZA GRIJEH

Biblija jasno odbacuje ideju da sloboda znači pravo na neograničeno zadovoljavanje vlastitih želja. Apostol Pavle piše:

„A vi ste, braćo, pozvani na slobodu. Samo neka vam ta sloboda ne služi kao podsticaj grešnom tijelu, nego u ljubavi robujte jedni drugima.“ (Galatima 5:13)

Ovim riječima Pavle pokazuje da hrišćanska sloboda nije oslobađanje od moralne odgovornosti. Čovjek koji je oslobođen vlasti grijeha nije pozvan da ponovo postane njegov sluga, već da svoju slobodu koristi za dobro, ljubav

i služenje drugima.

Sličnu misao nalazimo u Prvoj Petrovoj poslanici:

„Živite kao slobodni ljudi, ali ne kao oni kojima je sloboda pokriće za zlo, nego kao Božje sluge.“ (1. Petrova 2:16)

Dakle, sloboda ne može biti opravdanje za zlo. Čovjek se ne može pozivati na svoja prava kako bi opravdao nasilje, prevaru, iskorišćavanje drugih ili postupke kojima ugrožava njihovo dostojanstvo.

Apostol Pavle dodatno naglašava:

„Sve je dozvoljeno, ali nije sve umjesno. Sve je dozvoljeno, ali nije sve na izgradnju.“ (1. Korinćanima 10:23)

Ovaj princip pokazuje da nije dovoljno pitati da li nešto možemo učiniti, već i da li je to korisno, dobro i u skladu sa ljubavlju prema bližnjem. Zrela sloboda ne pita samo gdje prestaju zabrane, nego i kako se vlastite mogućnosti mogu upotrijebiti na odgovoran način.

SLOBODA POJEDINCA I PRAVA DRUGIH LJUDI

Jedno od osnovnih načela odgovorne slobode jeste poštovanje dostojanstva i prava drugih ljudi. Čovjek ne može zahtijevati neograničenu slobodu za sebe, a istovremeno drugima uskraćivati istu slobodu.

Biblija nas poziva da ne gledamo samo vlastite interese, već i interese drugih (Filipljanima 2:4). Ljubav prema bližnjem podrazumijeva uvažavanje njegovog dostojanstva, savjesti i prava da donosi vlastite odluke.

Ovo načelo ima posebnu važnost u oblasti vjere. Svako ima pravo da zastupa svoja vjerska uvjerenja, govori o njima i poziva druge da ih prihvate. Međutim, to pravo ne uključuje mogućnost da se drugima prijeti, nanosi šteta ili oduzima sloboda odlučivanja.

Čovjek ima pravo da drugoga pokušava uvjeriti, ali nema pravo da ga prisiljava. Ima pravo da izrazi neslaganje sa tuđim vjerovanjem, ali ne i da zbog tog neslaganja ugrožava prava i dostojanstvo osobe koja drugačije vjeruje.

Važno je razlikovati neslaganje od stvarnog ugrožavanja prava. Sama činjenica da nečije vjersko uvjerenje vrijeđa, uznemirava ili dovodi u pitanje tuđa religijska osjećanja ne daje automatski osnov za ograničavanje njegovog izražavanja. U slobodnom društvu ljudi moraju imati mogućnost da iznose i brane različita, pa i međusobno suprotstavljena uvjerenja.

SLOBODA SAVJESTI I LIČNA ODGOVORNOST PRED BOGOM

Savjest ima posebno mjesto u čovjekovom moralnom životu. Ona je povezana sa sposobnošću razlikovanja dobra i zla, prepoznavanja moralnih obaveza i procjenjivanja vlastitih postupaka. Međutim, savjest nije nepogrešiva. Ona može biti nedovoljno oblikovana, pogrešno usmjerena ili opterećena predrasudama.

Zato je važno da čovjek svoju savjest oblikuje i preispituje u svjetlosti Božje riječi.

Apostol Pavle u Poslanici Rimljanima govori o ljudima

koji se u pojedinim pitanjima razlikuju u svojim uvjerenjima i poziva ih da jedni druge ne osuđuju olako (Rimljanima 14:1–5). U tom kontekstu naglašava da svaki čovjek treba da bude uvjeren u vlastitom umu i da za svoje postupke odgovara Bogu.

Ovo načelo ne znači da su sve odluke savjesti jednako ispravne, niti da moralna istina zavisi od ličnog osjećanja. Pavle govori o pitanjima u kojima među vjernicima postoje različita uvjerenja, a ne o tome da se osnovna biblijska načela mogu zanemariti pozivanjem na ličnu savjest.

Sloboda savjesti zato podrazumijeva i odgovornost za njeno oblikovanje. Nije dovoljno reći: „Tako mi savjest nalaže." Potrebno je pitati da li je ta savjest usmjerena Božjom riječju, da li je čovjek spreman da preispita svoja uvjerenja i da li je otvoren za istinu.

Sloboda u Hristu i služenje drugima

Hrišćansko razumijevanje slobode dostiže svoju punoću u Hristovom primjeru. Isus je imao svu vlast, ali je nije koristio radi sebične dominacije nad drugima. Naprotiv, došao je da služi.

Svojim učenicima objasnio je da se veličina u Božjem kraljevstvu ne mjeri vlašću nad drugima, već spremnošću na služenje (Matej 20:25–28).

Ovaj princip ima neposrednu primjenu i u vjerskim zajednicama. Vjerski autoritet ne bi trebalo da bude sredstvo za ostvarivanje ličnih interesa, kontrolisanje tuđih

života ili nametanje vlastite volje. Njegova svrha je poučavanje, duhovno usmjeravanje i služenje zajednici.

Apostol Petar posebno upozorava vjerske starješine da ne postupaju kao gospodari nad onima koji su im povjereni, već da budu primjer stadu (1. Petrova 5:2–3). Time se jasno pokazuje da duhovno vođstvo ne daje pravo na samovolju i dominaciju.

Sloboda u Hristu zato ne vodi sebičnosti, već ljubavi. Što čovjek bolje razumije slobodu koju mu Bog daje, to bi trebalo da bude spremniji da poštuje slobodu drugih.

ODGOVORNA SLOBODA KAO TEMELJ VJERSKOG SUŽIVOTA

Vjerska sloboda može postojati samo tamo gdje se priznaje da i drugi ljudi imaju jednako dostojanstvo i pravo na vlastita uvjerenja. To podrazumijeva mogućnost mirnog suživota ljudi različitih religija, kao i onih koji ne pripadaju nijednoj vjerskoj zajednici.

Takav suživot ne zahtijeva da svi imaju ista uvjerenja, niti da se odustane od uvjerenja o istinitosti vlastite vjere. On zahtijeva spremnost da se različitost ne pretvara u povod za prisilu, progon ili uskraćivanje prava.

Sloboda ne znači da vjerske zajednice moraju odobravati sva uvjerenja i postupke svojih članova. One imaju pravo da poučavaju svoja načela, uređuju svoj unutrašnji život i određuju uslove pripadnosti zajednici u skladu sa svojim vjerovanjem. Međutim, ni ta unutrašnja

autonomija ne daje pravo na nasilje, prijetnje, ucjene ili druga djela kojima se narušavaju osnovna prava pojedinca.

Zaključno, sloboda nije isto što i samovolja, niti je pravo na slobodu oslobađanje od odgovornosti. Biblijsko razumijevanje slobode povezuje lično opredjeljenje sa moralnom odgovornošću, a slobodu pojedinca sa poštovanjem dostojanstva drugih ljudi. Istinska sloboda ne traži pravo da se drugima nameće vlastita volja, već mogućnost da čovjek živi u skladu sa svojim uvjerenjima, poštujući istovremeno prava i slobode svojih bližnjih.

4. KADA RELIGIJA POSTANE SREDSTVO POROBLJAVANJA

KADA SE LJUDSKI AUTORITET POSTAVI IZNAD BOŽJEG AUTORITETA

Religija bi trebalo da čovjeka usmjerava prema Bogu, istini i moralnom životu. Međutim, biblijski izvještaji i istorija pokazuju da se religija može zloupotrijebiti i pretvoriti u sredstvo sticanja moći, kontrole i dominacije nad drugim ljudima.

Jedna od najopasnijih pojava u religijskom životu nastaje kada pojedinci ili institucije svoje odluke, tumačenja i zahtjeve predstavljaju kao neupitnu Božju volju. Na taj način ljudski autoritet dobija položaj koji mu ne pripada, a poslušnost Bogu počinje da se poistovjećuje sa poslušnošću određenom čovjeku ili vjerskoj organizaciji.

Biblija upozorava na takvu zloupotrebu autoriteta. Isus je posebno kritikovao vjerske vođe koji su ljudske predaje uzdizali iznad Božjih uputa:

„Uzalud me poštuju, učeći naukama i uredbama ljudskim.“ (Matej 15:9)

Problem nije u samom postojanju vjerskih pravila, tradicije ili ljudskih tumačenja, već u tome što im se može dati status božanskog naloga. Kada se to dogodi, čovjeku se otežava razlikovanje onoga što Bog zaista zahtijeva od onoga što određeni autoritet želi da nametne.

Isus je upozoravao da takav pristup može dovesti do poništavanja Božje riječi radi ljudskih predanja (Marko 7:8–13). Time je postavio važno načelo: nijedna ljudska tradicija, institucija ili odluka ne smije se postaviti iznad Božjeg autoriteta i istine koju nam je Bog otkrio.

RELIGIJSKI AUTORITET I OPASNOST OD MANIPULACIJE

Vjerski autoritet sam po sebi nije pogrešan. Biblija govori o učiteljima, starješinama, pastirima i drugim službama koje imaju važnu ulogu u životu vjerske zajednice. Međutim, takav autoritet treba da bude zasnovan na Božjoj riječi i usmjeren na duhovno dobro ljudi.

Problem nastaje kada vjerske vođe koriste svoj položaj da bi upravljali tuđim životima, zahtijevali bezuslovnu poslušnost ili sprečavali ljude da samostalno istražuju i provjeravaju ono čemu se poučavaju.

Takva kontrola može se ostvarivati na različite načine:

- Pozivanjem na navodna posebna Božja otkrivenja kojima se ne dopušta nikakvo preispitivanje.
- Zastrašivanjem ljudi duhovnim posljedicama svakog neslaganja sa vođstvom.
- Predstavljanjem kritike ljudskog autoriteta kao pobune protiv samog Boga.
- Uskraćivanjem pristupa informacijama i obeshrabrivanjem samostalnog proučavanja Biblije.
- Zloupotrebom povjerenja i ličnih slabosti vjernika

radi njihovog kontrolisanja.
- Stvaranjem zavisnosti od pojedinog vođe, tako da vjernici postepeno gube sposobnost samostalnog rasuđivanja.

Jedan od jasnih biblijskih primjera pogrešnog odnosa prema vjerskom autoritetu nalazimo u Isusovim riječima o pismoznalcima i farisejima:

„Oni vezuju bremena, teška i nepodnošljiva, i stavljaju ih ljudima na pleća, a sami ni prst neće da podignu da ih pomjere.“ (Matej 23:4)

Isus je osudio vođe koji su drugima nametali teške terete, dok sami nisu pokazivali spremnost da žive u skladu sa onim što zahtijevaju. Njihova religioznost bila je obilježena spoljašnjim autoritetom, a ne poniznošću, služenjem i istinskom pobožnošću.

Ovaj primjer pokazuje da se religijska zloupotreba ne ogleda samo u otvorenom nasilju. Ona može početi mnogo suptilnije: pretjeranim zahtjevima, manipulacijom, kontrolom savjesti i postepenim oduzimanjem lične odgovornosti vjernika.

TOTALITARIZAM U RELIGIJSKOM ŽIVOTU

Totalitarizam se najčešće povezuje sa političkim sistemima u kojima vlast nastoji da kontroliše gotovo sve oblasti ljudskog života. Slični obrasci ponašanja mogu se pojaviti i unutar vjerskih zajednica.

O religijskom totalitarizmu možemo govoriti kada

određeni vjerski autoritet ili struktura nastoji da uspostavi sveobuhvatnu kontrolu nad uvjerenjima, odlukama, odnosima i svakodnevnim životom svojih pripadnika, ne priznajući granice vlastite nadležnosti.

Takva kontrola može obuhvatiti ne samo vjersku praksu nego i privatne odluke, porodične odnose, obrazovanje, prijateljstva, izbor zanimanja i druga područja života. Pritom se svako odstupanje od zahtjeva vođstva može predstavljati kao neposlušnost Bogu.

Posebno je opasno kada se članovima zajednice uskraćuje pravo da postavljaju pitanja, provjeravaju učenja ili izražavaju neslaganje. Tada zajednica prestaje da bude prostor duhovnog rasta i može postati sistem kontrole.

Biblijski primjer takvog ponašanja nalazimo u Trećoj Jovanovoj poslanici. Apostol Jovan opisuje Diotrefa, čovjeka koji je volio prvenstvo i zloupotrebljavao svoj položaj u zajednici:

„Napisao sam nešto pozvanima, ali Diotref, koji voli da bude prvi među njima, ništa od nas ne prima s poštovanjem.“ (3. Jovanova 1:9)

Jovan zatim govori o njegovom ponašanju, odbijanju apostolskog autoriteta i nepravednom postupanju prema drugim vjernicima (3. Jovanova 1:10).

Ovaj događaj pokazuje da želja za dominacijom nije bila nepoznata ni prvoj hrišćanskoj zajednici. Čak i unutar Zajednice mogu se pojaviti ljudi koji duhovni položaj koriste radi lične važnosti, moći i kontrole.

Zato autoritet u vjerskoj zajednici mora biti podložan provjeri, odgovornosti i načelima Božje riječi. Nijedna služba ne daje čovjeku pravo da se postavi iznad zajednice ili da zahtijeva poslušnost koja pripada jedino Bogu.

NASILJE NAD SAVJEŠĆU – KADA SE VJERA NAMEĆE SILOM

Jedno od najozbiljnijih kršenja vjerske slobode jeste pokušaj da se čovjek prisili da prihvati određeno vjerovanje ili da se odrekne vlastitog uvjerenja.

Takva prisila može imati različite oblike: od prijetnji i ucjena do društvenog izopštenja, fizičkog nasilja, zatvaranja i progona. Njena suština je u tome da se ljudska sila koristi kako bi se iznudilo ono što bi trebalo da bude rezultat slobodnog uvjerenja.

Biblija pruža više primjera sukoba između vjerske savjesti i prisilnog nametanja religijskih zahtjeva.

Jedan od najpoznatijih nalazi se u Knjizi proroka Danila, u izvještaju o trojici mladića koji su odbili da se poklone zlatnom liku koji je podigao kralj Nebuhadnezar (Danilo 3).

Kralj je svojom političkom i vojnom moći pokušao da nametne čin vjerskog poklonjenja. Oni koji bi odbili njegovu naredbu bili su izloženi prijetnji smrću u ognjenoj peći.

Trojica mladića nisu prihvatila prisilu. Njihova odluka nije bila izraz želje za sukobom sa vlašću, već vjernosti Bogu. Jasno su stavili do znanja da neće učiniti ono

što smatraju neposlušnošću prema Njemu, čak ni kada bi zbog toga izgubili život.

Ovaj događaj otkriva važnu granicu ljudske vlasti: politički autoritet ne daje pravo vladaru da zahtijeva vjersko poklonjenje ili poslušnost koja pripada Bogu.

Sličan princip vidimo u iskustvu apostola Petra i drugih apostola. Kada im je vjersko vijeće zabranilo da propovijedaju u Isusovo ime, oni su odgovorili:

„Bogu se treba pokoravati, prije nego ljudima.“ (Djela 5:29)

Ove riječi predstavljaju jedno od najvažnijih biblijskih načela o granicama ljudskog autoriteta. Ljudske vlasti i vjerske institucije imaju određenu nadležnost, ali nijedna od njih nema pravo da zahtijeva ono što je u suprotnosti sa Božjom voljom.

HRISTOV PRIMJER – ISTINA BEZ PRISILE

Isusov odnos prema ljudima predstavlja najjasniji primjer načina na koji treba postupati kada se drugima prenosi vjerska istina.

On je otvoreno govorio o grijehu, pozivao na pokajanje i zahtijevao ozbiljno opredjeljenje za Boga. Nije ublažavao istinu da bi je učinio prihvatljivijom, ali nije ni prisiljavao ljude da Ga slijede.

Kada je jedan dio učenika odlučio da Ga napusti, Isus ih nije pokušao zadržati prijetnjama ili nasiljem (Jovan 6:60–67). Njegov poziv bio je jasan, ali je odluka o

prihvatanju tog poziva ostajala na čovjeku.

Posebno je značajan događaj opisan u Jevanđelju po Luki. Kada stanovnici jednog samarijskog sela nisu htjeli da prime Isusa, Jakov i Jovan predložili su da se na njih spusti oganj s neba. Isus ih je ukorio i otišao u drugo selo (Luka 9:51–56).

Ovaj događaj je važan za razumijevanje vjerske slobode. Čak ni odbijanje da se primi Mesija nije učenicima davalo pravo da kazne one koji nisu željeli da Ga prihvate. Isus nije dozvolio da se Božje poslanje pretvori u sredstvo osvete i prisile.

Njegov primjer pokazuje da se Božje kraljevstvo ne širi nasiljem nad ljudskom savješću. Istina se objavljuje i ljudi se pozivaju na vjeru, ali se njihova odluka ne iznuđuje silom.

VJERSKA DISCIPLINA NIJE ISTO ŠTO I NASILJE NAD SAVJEŠĆU

Odbacivanje prisile ne znači i odbacivanje svakog oblika vjerskog autoriteta ili discipline.

Biblija govori o potrebi poučavanja, opominjanja, ispravljanja i crkvene discipline. U Mateju 18:15–17 Isus daje smjernice za postupanje u slučaju grijeha unutar zajednice. Apostol Pavle također govori o potrebi da se zajednica suoči sa ozbiljnim moralnim prestupima (1. Korinćanima 5).

Međutim, cilj biblijske discipline nije uspostavljanje

apsolutne vlasti nad pojedincem, nego očuvanje duhovnog zdravlja zajednice i pozivanje na pokajanje.

Vjerska zajednica može poučavati svoje članove, utvrđivati uslove članstva i, u skladu sa svojim vjerovanjem i pravilima, odlučivati o pripadanju zajednici. Ali to ne daje njenim vođama pravo da primjenjuju fizičku silu, prijetnje, ucjene ili druge oblike nezakonite prisile.

Takođe, odluka pojedinca da napusti neku vjersku zajednicu ne smije biti povod za nasilje ili uskraćivanje njegovih građanskih prava.

Postoji, dakle, jasna razlika između duhovnog autoriteta koji poučava i opominje i autoriteta koji pokušava da vlada ljudskom savješću. Prvi može biti koristan i potreban, dok drugi predstavlja zloupotrebu religije.

ODGOVORNOST PRED BOGOM NE MOŽE SE PRENIJETI NA ČOVJEKA

Svaki pojedinac lično je odgovoran pred Bogom za svoja uvjerenja i postupke. Vjerski učitelji mogu pomoći ljudima da razumiju Sveto pismo, ali ne mogu preuzeti njihovu odgovornost pred Stvoriteljem.

Apostol Pavle piše:

„Tako će, dakle, svaki od nas dati Bogu odgovor za sebe.“ (Rimljanima 14:12)

Ovaj princip ima duboko značenje za vjersku slobodu. Nijedan čovjek ne može opravdati pogrešno postupanje samo tvrdnjom da je slijedio naredbu vjerskog vođe.

Isto tako, vjerski vođa ne može svoju odgovornost pred Bogom prenijeti na instituciju, tradiciju ili autoritet kojem pripada.

Zato svaki vjernik treba da njeguje lično poznavanje Svetoga pisma i sposobnost duhovnog rasuđivanja. Apostol Pavle pohvalio je stanovnike Bereje zato što su svakodnevno istraživali Pisma da bi provjerili da li je ono što su čuli zaista tako (Djela 17:11).

Takav pristup nije izraz neposlušnosti ili nedostatka poštovanja prema duhovnim učiteljima. Naprotiv, on predstavlja odgovorno korišćenje sposobnosti rasuđivanja koju je Bog dao čovjeku.

Religija može postati sredstvo porobljavanja kada ljudi svoj autoritet postave iznad Božjeg, kada se vjerska poslušnost pretvori u slijepo pokoravanje ljudima i kada se prisila koristi za nametanje vjerovanja. Biblija, međutim, pokazuje da je duhovno vođstvo poziv na služenje, a ne na dominaciju, i da niko nema pravo da preuzme Božje mjesto u odnosu prema ljudskoj savjesti. Istina se mora zastupati hrabro i jasno, ali bez nasilja i prisile.

5. HRIST I SLOBODA SAVJESTI

HRISTOV POZIV – SLOBODNO OPREDJELJENJE ZA ISTINU

Isus Hrist predstavlja najpotpuniji primjer odnosa prema ljudskoj savjesti. Njegov život i služba pokazuju da se Božja istina objavljuje jasno i bez kompromisa, ali da se čovjek ne prisiljava da je prihvati.

Isus nije skrivao zahtjeve koje vjera podrazumijeva. Pozivao je ljude na pokajanje, poslušnost Bogu i promjenu života. Govorio je o grijehu, razotkrivao licemjerje i upozoravao na posljedice odbacivanja istine. Ipak, nikada nije koristio nasilje ili političku silu da bi iznudio nečiju vjeru.

Jedan od upečatljivih primjera nalazimo u Jevanđelju po Jovanu. Nakon što su mnogi učenici teško prihvatili Njegove riječi, prestali su da ga slijede. Isus se tada obratio dvanaestorici i upitao ih: „Da nećete i vi otići?“ (Jovan 6:66–69).

Ovaj događaj pokazuje da Isus nije pokušavao da broj svojih sljedbenika sačuva manipulacijama ili prisilom. Njegove riječi bile su jasne, ali je učenicima ostavio mogućnost da sami odgovore na Njegov poziv.

Sličan primjer nalazimo u susretu sa bogatim mladićem. Kada je mladić upitao Isusa šta treba da učini da bi dobio vječni život, Isus mu je ukazao na ono što mu nedostaje i pozvao ga da ostavi svoje bogatstvo i pođe za

Njim. Mladić je, međutim, otišao žalostan jer je imao veliko imanje (Marko 10:17–22).

Isus nije ublažio zahtjev da bi ga zadržao, ali ga nije ni prisilio da ostane. Time je pokazao da istinsko opredjeljenje za Boga mora proizaći iz čovjekovog srca, a ne iz spoljašnje prinude.

ISTINA SE NE RELATIVIZUJE ZBOG SLOBODE IZBORA

Poštovanje slobode savjesti ne znači da je Isus smatrao kako su sva uvjerenja jednako istinita ili da je svejedno šta čovjek vjeruje. Naprotiv, On je jasno govorio o istini i pozivao ljude da je upoznaju i žive prema njoj.

Svojim učenicima je rekao: „I poznaćete istinu, i istina će vas osloboditi.“ (Jovan 8:32)

Ove riječi pokazuju da istinska sloboda nije odvojena od istine. Čovjek ne postaje slobodan tako što odbacuje svaku moralnu obavezu ili prihvata bilo koje uvjerenje koje mu odgovara, već upoznavanjem istine koja oslobađa od grijeha i obmane.

Isus je takođe rekao: „Ja sam put i istina i život. Niko ne dolazi k Ocu osim kroz mene.“ (Jovan 14:6)

Njegove riječi izražavaju jasno uvjerenje o jedinstvenosti Njegovog poslanja. Ipak, činjenica da je Isus iznosio isključive tvrdnje o istini nije značila da je ljudima uskraćivao slobodu da na njih odgovore. On je pozivao, poučavao i upozoravao, ali nije silom iznuđivao prihvatanje.

U tome se nalazi važna razlika između svjedočenja

istine i nametanja vjerovanja. Hrišćanin ne mora da se odrekne uvjerenja da je njegova vjera istinita da bi poštovao slobodu drugoga. Potrebno je, međutim, da razumije kako uvjerenje ne može postati iskreno samo zato što je iznuđeno.

Isus nije koristio silu da bi širio svoje carstvo

Posebno je značajno Isusovo razumijevanje vlasti i prirode Božjeg kraljevstva. Kada je pred Pilatom govorio o svom kraljevstvu, rekao je:

„Moje kraljevstvo nije od ovog svijeta.“ (Jovan 18:36)

Isus nije došao da uspostavi političku vlast pomoću vojske, zakona ili nasilnog potčinjavanja ljudi. Njegovo poslanje bilo je duhovno: da objavi Boga, pozove ljude na pokajanje i ponudi im spasenje.

Kada je jedan od učenika u trenutku Isusovog hapšenja posegnuo za mačem, Isus ga je zaustavio i odbacio takav način odbrane (Matej 26:51–54). Njegovo djelo nije trebalo da bude zaštićeno ljudskim nasiljem.

Ovaj događaj ima važnu poruku za hrišćansko razumijevanje vjerske slobode. Ako sam Hrist nije koristio silu da bi zaštitio svoje poslanje i proširio svoje kraljevstvo, onda ni Njegovi sljedbenici ne mogu opravdavati nasilje kao sredstvo širenja vjere.

Hrišćanstvo se ne širi osvajanjem, prijetnjama ili prisilnim prihvatanjem vjerskih obreda. Njegova poruka prenosi se propovijedanjem, poučavanjem, svjedočenjem i

životom koji odražava Hristov karakter.

POZIV NA VJERU BEZ PRISILE

Isus je svojim učenicima dao nalog da propovijedaju evanđelje i pozivaju ljude da postanu Njegovi sljedbenici (Matej 28:19–20). Taj nalog podrazumijeva javno svjedočenje i ozbiljan poziv na promjenu života.

Međutim, način na koji se taj zadatak izvršava mora biti u skladu sa Hristovim primjerom.

Kada je slao učenike da propovijedaju, Isus ih je poučio kako da postupaju prema onima koji ne žele da ih prime. Trebalo je da odu iz takvog mjesta, a ne da ostanak ili prihvatanje njihove poruke iznuđuju silom (Matej 10:11–14; Luka 10:10–11).

Time je jasno pokazao da odgovornost za propovijedanje pripada učenicima, ali da odluka o prihvatanju poruke ostaje na slušaocima. Hrišćanin je pozvan da svjedoči, a ne da gospodari tuđom savješću.

Apostol Pavle opisuje svoju službu kao objavljivanje istine pred Bogom i ljudima (2. Korinćanima 5:11, 20). Njegov način rada uključivao je razgovor, obrazlaganje i uvjeravanje na osnovu Svetoga pisma. U Atini je razgovarao sa ljudima različitih uvjerenja i obrazlagao im svoju vjeru (Djela apostolska 17:16–34). Neki su ga ismijavali, drugi su željeli da ga ponovo čuju, a neki su povjerovali.

Ovaj izvještaj pokazuje da propovijedanje može dovesti do različitih odgovora. Hrišćanski svjedok ne može

upravljati tuđom odlukom, ali je odgovoran da poruku prenese vjerno, jasno i s poštovanjem.

Apostol Petar zato poziva vjernike da budu spremni da obrazlože nadu koja je u njima, ali da to čine „s blagošću i strahopoštovanjem“ (1. Petrova 3:15–16). Istina se ne brani vrijeđanjem, ponižavanjem ili prijetnjama, već razlozima, dosljednim životom i duhom ljubavi.

Uloga Duha svetoga u čovjekovom opredjeljenju

Biblija pokazuje da prihvatanje istine nije samo rezultat ljudskog govora ili uvjeravanja. U čovjekovom obraćenju djeluje sveti Duh, koji osvjedočava svijet o grijehu, pravdi i sudu (Jovan 16:8).

Hrišćanin može drugome objasniti biblijsku poruku, ukazati na posljedice određenih odluka i pozvati ga na promjenu života. Ipak, ne može zamijeniti djelovanje svetoga Duha niti proizvesti iskrenu vjeru ljudskim pritiskom.

Apostol Pavle povezuje djelovanje Duha Gospodnjeg sa slobodom (2. Korinćanima 3:17). To ne znači da je sloboda u Hristu odsustvo moralnog poretka, već da se duhovna promjena ne ostvaruje spoljašnjim nametanjem, nego djelovanjem Božje milosti u čovjekovom životu.

Zato prijetnje, manipulacija i prisilno iznuđivanje vjerske poslušnosti ne mogu biti zamjena za istinsko obraćenje. Spoljašnje ponašanje može se promijeniti pod pritiskom, ali se time ne stvara iskrena ljubav prema Bogu.

HRIŠĆANSKO POSLANJE – SLUŽENJE, A NE DOMINACIJA

Hristov primjer postavlja trajno mjerilo za djelovanje Njegovih sljedbenika. Zajednica ima zadatak da čuva i objavljuje biblijsku istinu, poučava ljude i poziva ih na život u skladu sa Božjom voljom. Ali taj zadatak ne daje joj pravo da dominira nad ljudima ili da prisilom ostvaruje vjerske ciljeve.

Hrišćansko poslanje treba da bude obilježeno istinom, ljubavlju, poniznošću i služenjem. Ono ne podrazumijeva odricanje od jasnog vjerskog uvjerenja, već odbacivanje sredstava koja su suprotna Hristovom karakteru.

Isus je pokazao da se ljudi mogu pozivati na istinu bez nasilja, da se njihova odluka može poštovati bez relativizovanja istine i da se duhovni autoritet može vršiti bez dominacije nad drugima.

Zato Hristov primjer predstavlja osnovu istinskog hrišćanskog odnosa prema slobodi savjesti: vjernik treba hrabro da svjedoči ono što smatra istinom, ali mora ostaviti prostor da drugi čovjek slobodno odgovori na taj poziv. Vjera koja se iznuđuje silom ne odražava način na koji je Hrist pozivao ljude.

6. VJERSKA SLOBODA I CIVILNA VLAST

Vjerska sloboda ne tiče se samo odnosa između pojedinca i vjerske zajednice. Ona podrazumijeva i odnos između čovjeka i države. Kroz istoriju su državne vlasti često nastojale da određuju šta njihovi građani treba da vjeruju, kojim vjerskim učenjima da pripadaju i na koji način da izražavaju svoju vjeru. Takvi pokušaji pokazuju koliko je važno razumjeti granice državnih ovlašćenja i zaštititi savjest svakog čovjeka.

Biblija ne poziva vjernike na bezakonje, pobunu protiv svake vlasti ili zanemarivanje građanskih obaveza. Naprotiv, ona priznaje da državna vlast ima određenu ulogu u održavanju reda i zaštiti društva. Međutim, njena ovlašćenja nisu neograničena. Država može uređivati građanski život, ali ne može preuzeti Božje mjesto u čovjekovoj savjesti.

ULOGA DRŽAVE PREMA BIBLIJSKOM UČENJU

Apostol Pavle u Poslanici Rimljanima piše:

„Neka se svaka duša pokorava višim autoritetima; jer nema vlasti da nije ispod Boga, i pod Bogom su postavljene.“ (Rimljanima 13:1)

U nastavku objašnjava da vlast ima zadatak da se suprotstavlja zlu i štiti one koji čine dobro (Rimljanima

13:3–4). Ovaj tekst pokazuje da državna vlast nije sama sebi svrha. Njena uloga treba da bude služenje opštem dobru, očuvanje reda i zaštita ljudi od nepravde.

To, međutim, ne znači da je svaka odluka vlasti ispravna ili da državna moć nema granica. Biblijsko priznanje uloge vlasti ne daje joj pravo da postupa protiv Božje volje niti da prisvaja autoritet koji joj ne pripada.

Hrišćanin zato ne treba da posmatra svaku državnu instituciju kao neprijatelja vjere. Zakoni koji štite život, imovinu, dostojanstvo i prava građana mogu biti važan dio uređenog društva. Poštovanje takvih zakona nije u suprotnosti s vjerom, već može biti izraz odgovornosti prema bližnjima.

Apostol Petar takođe poziva vjernike da se pokoravaju ljudskim ustanovama radi Gospoda, da poštuju vlast i da svojim ponašanjem pokazuju odgovornost u društvu (1. Petrova 2:13–17). Hrišćanska sloboda, dakle, ne znači odbacivanje svake društvene obaveze. Ona podrazumijeva život u kojem čovjek poštuje zakon, ali istovremeno čuva svoju savjest i vjernost Bogu.

DRŽAVNA VLAST NIJE GOSPODAR LJUDSKE SAVJESTI

Iako Biblija poziva na poštovanje vlasti, ona ne daje državi neograničena ovlašćenja. Kada je riječ o vjeri, posebno je važno razlikovati unutrašnje uvjerenje čovjeka od spoljašnjeg izražavanja vjere.

Unutrašnje uvjerenje odnosi se na ono što čovjek

vjeruje, prihvata ili odbacuje u svojoj savjesti. Spoljašnje izražavanje obuhvata javno i privatno ispovijedanje vjere, bogosluženje, molitvu, vjersko poučavanje i druge oblike vjerskog života.

Država ne smije prisiljavati čovjeka da prihvati određenu vjeru, da se odrekne svojih uvjerenja ili da ispovijeda ono u šta ne vjeruje. Vjera nametnuta državnom naredbom nije izraz slobodnog opredjeljenja. Isto tako, niko ne bi smio biti diskriminisan samo zato što pripada vjerskoj zajednici koja je manjinska, nepopularna ili drugačija od većinske. Sloboda savjesti pripada svakom čovjeku, a ne samo onima čija su uvjerenja prihvaćena u društvu.

Isus je granicu između građanske i Božje vlasti pokazao kada su ga pitali da li je dopušteno plaćati porez rimskom caru. Odgovorio je: „Dajte, dakle, cezaru cezarovo, a Bogu Božje.“ (Matej 22:21)

Ovim odgovorom Isus je priznao postojanje građanskih obaveza, ali je istovremeno ukazao na granicu državnog autoriteta. Postoje stvari koje pripadaju građanskom poretku, ali postoje i one koje pripadaju Bogu. Država može zahtijevati ono što joj po zakonu pripada, ali nema pravo da prisvaja ono što pripada Bogu i čovjekovoj savjesti.

VJERSKA SLOBODA NE ZNAČI INDIVIDUALNO OBLIKOVANJE VJERE

Kada govorimo o slobodi savjesti, potrebno je izbjeći još jednu moguću zabludu: da sloboda u biblijskom smislu znači kako svaki pojedinac treba samostalno da izgradi

vlastiti sistem vjerovanja, prihvatajući samo ono što mu se dopada, a odbacujući sve što mu ne odgovara. Takvo razumijevanje slobode nije u skladu sa slikom hrišćanskog života koju nalazimo u Novom savezu.

Biblijska vjera jeste lično opredjeljenje, ali nije zamišljena kao izolovan odnos pojedinca prema Bogu. Čovjek je pozvan da bude dio zajednice vjernika, da prima pouku, učestvuje u zajedničkom bogosluženju, služi drugima i zajedno s njima raste u razumijevanju Božje riječi.

Prva zajednica pruža jasan primjer takvog života. Za prve vjernike se kaže da su bili postojani „u nauci apostolskoj, i u zajednici, i u lomljenju hljeba, i u molitvama“ (Djela apostolska 2:42). Njihov život nije bio zasnovan na mnoštvu međusobno nepovezanih ličnih tumačenja, već na zajedničkom prihvatanju apostolskog učenja i životu u zajednici.

Apostol Pavle Zajednicu opisuje kao jedno tijelo s mnogo udova. Svaki ud ima svoju ulogu, ali nijedan ne može reći drugome da mu nije potreban (1. Korinćanima 12:12–27). Ova slika pokazuje da vjernik ne može potpuno ostvariti svoj poziv nezavisno od drugih. Potrebni su mu zajedništvo, međusobno služenje, ohrabrenje i duhovna izgradnja.

Isto načelo nalazimo u Poslanici Jevrejima, gdje se vjernici pozivaju da ne napuštaju zajedničke skupove, već da se međusobno podstiču na ljubav i dobra djela (Jevrejima 10:24–25). Pavle takođe naglašava da je Hrist dao

različite službe u Zajednici radi izgradnje Hristovog tijela, kako vjernici ne bi ostajali duhovno nezreli i bili nošeni svakim vjetrom učenja (Efescima 4:11–16).

Posebno je značajno što Pavle Zajednicu naziva „stubom i uporištem istine“ (1. Timotiju 3:15). Time se ne kaže da je svaka odluka vjerske zajednice nepogrešiva, niti da njene vođe imaju pravo da upravljaju savješću pojedinca. Naprotiv, zajednica ima odgovornost da čuva, poučava i svjedoči istinu koja joj je povjerena.

Zato sloboda savjesti ne znači da je istina prepuštena proizvoljnom izboru pojedinca. Hrišćanin je pozvan da ispituje ono što čuje, kao što su to činili Berejci, koji su svakodnevno istraživali Pisma da bi provjerili da li je ono što im je Pavle govorio u skladu s Božjom riječju (Djela apostolska 17:11). Lično provjeravanje učenja ne odvaja ga od zajednice, već ga podstiče da zajedno s drugim vjernicima traži i slijedi istinu.

Prema tome, treba razlikovati slobodu od prisile i samovolju u oblikovanju vjere. Prva je neophodna za istinsko opredjeljenje savjesti; druga nije biblijski ideal. Zajednica ima pravo i odgovornost da poučava, njeguje zajedničko ispovijedanje vjere i poziva svoje članove na vjernost biblijskom učenju. Međutim, to ne daje pravo bilo kojem čovjeku ili vjerskoj ustanovi da prijetnjama, manipulacijom ili nasiljem iznuđuje nečije uvjerenje.

Istinsko hrišćansko zajedništvo ne počiva na prisili, ali ni na ravnodušnosti prema istini. Ono podrazumijeva

slobodno opredjeljenje za Hrista, zajedničku odanost apostolskom učenju i spremnost da jedni druge podstičemo na duhovni rast.

KADA POSLUŠNOST VLASTI DOLAZI U SUKOB S POSLUŠNOŠĆU BOGU

Najjasniji primjer granica državne vlasti nalazimo u iskustvu apostola. Nakon što su im vjerske vlasti zabranile da propovijedaju u Isusovo ime, Petar i drugi apostoli su odgovorili: „Bogu se treba pokoravati, prije nego ljudima.“ (Djela apostolska 5:29)

Ove riječi ne predstavljaju poziv na proizvoljno odbacivanje zakona. Apostoli nisu odbijali vlast zato što im se nije dopadala ili zato što nisu željeli da poštuju društveni poredak. Odbili su da poslušaju naredbu koja je neposredno zabranjivala ono što im je Bog povjerio kao dužnost.

Sličan princip vidimo u iskustvu proroka Danila. Kada je izdata naredba da se tokom određenog perioda niko ne smije moliti bilo kome osim kralju, Danilo nije prestao da se moli Bogu. Nastavio je da postupa prema svojoj savjesti i vjerskom uvjerenju, iako je znao kakve posljedice može snositi (Danilo 6:7–10).

Ovi primjeri pokazuju da poslušnost državnoj vlasti nije apsolutna. Kada vlast zahtijeva da čovjek pogazi svoju vjeru, odrekne se poslušnosti Bogu ili učestvuje u nečemu što je jasno suprotno Božjoj volji, vjernik mora

ostati vjeran Bogu.

Ipak, takav otpor treba da bude savjestan, miran i odgovoran. Apostoli nisu odgovorili nasiljem niti su pokušali da silom uklone one koji su im zabranjivali propovijedanje. Nastavili su da svjedoče, prihvatajući i posljedice svoje odluke. Biblijski primjer, dakle, ne opravdava nasilje ili samovolju, već pokazuje da čovjek ne smije prepustiti državi vlast nad svojom savješću.

SLOBODA VJERE I GRANICE NJENOG JAVNOG IZRAŽAVANJA

Pravo na vjersku slobodu ne znači da svako ponašanje može biti opravdano pozivanjem na vjeru. Sloboda jednog čovjeka ne smije postati sredstvo ugrožavanja prava i dostojanstva drugog čovjeka.

Zato je potrebno razlikovati slobodu vjerovanja od načina na koji se vjera izražava u društvu. Čovjek ima pravo da vjeruje, da promijeni vjeru ili da ne pripada nijednoj vjerskoj zajednici. Međutim, postupci koji ugrožavaju život, bezbjednost, dostojanstvo i prava drugih ne mogu se opravdavati samo time što su predstavljeni kao vjerska dužnost.

Država može donositi zakone kojima se uređuje javno ponašanje i štite prava svih građana. Takva ograničenja, međutim, moraju imati opravdan cilj, biti propisana zakonom i ne smiju biti šira nego što je potrebno za zaštitu prava drugih ljudi i legitimnih interesa društva. Ne smiju

služiti kao prikriveni način da se određena vjera potisne, da se manjinske zajednice diskriminišu ili da se građanima nametne većinsko vjersko uvjerenje.

Ovo je važno i zbog činjenice da se vjerska sloboda ne odnosi samo na većinske i tradicionalne crkve. Ona pripada svakom čovjeku, bez obzira na to koliko je njegovo vjersko uvjerenje zastupljeno u društvu. Ako se sloboda priznaje samo onima koji vjeruju kao većina, onda to nije istinska sloboda savjesti.

HRIŠĆANIN KAO ODGOVORAN GRAĐANIN

Hrišćanin je pozvan da bude odgovoran član društva, da poštuje zakone koji nisu u suprotnosti s Božjom voljom, da se moli za one koji upravljaju i da svojim ponašanjem doprinosi miru. Apostol Pavle poziva vjernike da se mole za kraljeve i sve koji su na vlasti, kako bi mogli živjeti mirnim i tihim životom u pobožnosti i poštenju (1. Timotiju 2:1–2).

Ovaj poziv pokazuje da odnos vjernika prema vlasti ne treba da bude obilježen mržnjom, prezirom ili stalnim sukobom. Čak i kada se ne slaže s odlukama vlasti, hrišćanin treba da sačuva dostojanstvo, da govori istinu i da se zalaže za pravdu bez nasilja i osvete.

Istovremeno, vjernik ima pravo i odgovornost da se usprotivi nepravdi, da mirnim putem štiti svoja prava i prava drugih i da se zalaže za zakone koji poštuju ljudsko dostojanstvo. Takvo djelovanje nije suprotno hrišćanskoj poslušnosti Bogu. Naprotiv, ono može biti izraz ljubavi

prema bližnjem i odgovornosti prema društvu.

Posebno je važno da hrišćani brane slobodu savjesti i za one čija uvjerenja ne dijele. Ako tražimo slobodu samo za sebe, a drugima bismo je uskratili kada bismo imali priliku, onda nismo razumjeli njeno suštinsko značenje. Pravo na slobodu vjere ne zavisi od toga da li se slažemo s nečijim učenjem.

ZAKLJUČAK

Biblijsko učenje o odnosu prema državnoj vlasti počiva na dvije važne istine: vlast ima svoju legitimnu ulogu u društvu, ali njena ovlašćenja nisu neograničena. Vjernik treba da poštuje zakone, ispunjava građanske obaveze i doprinosi miru, ali nikada ne smije dopustiti da ljudska vlast zauzme mjesto Boga u njegovoj savjesti.

Istinska vjerska sloboda podrazumijeva da država ne nameće vjeru, ne zabranjuje mirno vjersko opredjeljenje i ne daje jednoj zajednici povlašćen položaj na štetu drugih. Ona takođe podrazumijeva odgovornost svakog pojedinca da svoju slobodu koristi na način koji poštuje dostojanstvo i prava drugih ljudi.

Takvo razumijevanje slobode otvara pitanje koje se ne tiče samo zakona i državnih institucija, već i samih vjernika: kako ćemo se ponašati kada nam je sloboda data? Jer sloboda nije samo pravo koje treba da tražimo od drugih. Ona je i odgovornost koju treba da pokažemo u vlastitom životu.

7. ODGOVORNOST VJERNIKA U KORIŠĆENJU SLOBODE

Vjerska sloboda nije samo pravo koje treba da bude zaštićeno zakonima i priznato u društvu. Ona je i odgovornost svakog čovjeka koji je koristi. Vjernik nije pozvan samo da traži slobodu za sebe, već i da svojim ponašanjem poštuje slobodu drugih. Način na koji se odnosimo prema ljudima koji ne dijele naša uvjerenja pokazuje koliko smo razumjeli biblijsko učenje o slobodi.

Čovjek može formalno uživati pravo na slobodu vjere, a ipak pokušavati da drugima nametne svoja uvjerenja. Može osuđivati istorijske i savremene primjere vjerske prisile, a istovremeno koristiti strah, pritisak, manipulaciju ili društveni položaj kako bi uticao na tuđu savjest. Takvo ponašanje nije u skladu s Hristovim primjerom.

SLOBODA PODRAZUMIJEVA POŠTOVANJE DRUGOGA

Apostol Pavle u Poslanici Galatima piše:

„A vi ste, braćo, pozvani na slobodu. Samo neka vam ta sloboda ne služi kao podsticaj grešnom tijelu, nego u ljubavi robujte jedni drugima.“ (Galatima 5:13)

Ove riječi pokazuju da hrišćanska sloboda nije usmjerena samo na lične potrebe i prava. Ona treba da bude vođena ljubavlju. Čovjek koji je slobodan u Hristu ne koristi svoju slobodu da bi ponižavao druge, ugrožavao ih ili

pokazivao nadmoć nad njima. Naprotiv, slobodu koristi da služi, pomaže i gradi odnose zasnovane na poštovanju.

To načelo važi i u odnosu prema ljudima koji imaju drugačija vjerska uvjerenja. Nije potrebno da se s nekim slažemo da bismo poštovali njegovo dostojanstvo i pravo da donosi odluke o vlastitoj savjesti. Hrišćanin može jasno zastupati ono što smatra biblijskom istinom, a da pritom ne vrijeđa, ponižava ili prisiljava one koji misle drugačije.

Poštovanje ne znači odricanje od vlastitih uvjerenja niti tvrdnju da su sva učenja jednako istinita. Ono znači priznanje da se vjera ne može istinski proizvesti prijetnjom ili silom. Čovjeku možemo svjedočiti, iznositi razloge za svoja uvjerenja i pozivati ga da razmotri biblijsku poruku, ali ne možemo umjesto njega donijeti odluku savjesti.

SVJEDOČENJE BEZ PRISILE

Hrišćanstvo ne poziva vjernike da svoju vjeru kriju ili da se odriču javnog svjedočenja. Isus je svojim učenicima dao nalog da propovijedaju evanđelje svim narodima (Matej 28:19–20). Međutim, način na koji se ta misija ostvaruje mora biti u skladu s porukom koju vjernici objavljuju.

Apostol Petar poziva hrišćane da budu spremni da svakome odgovore o nadi koja je u njima, ali dodaje da to treba da čine „s blagošću i strahopoštovanjem“ (1. Petrova

3:15–16). Dakle, nije važno samo šta govorimo, već i kako govorimo.

Svjedočenje zasnovano na istini, ljubavi i poštovanju razlikuje se od manipulacije. Manipulacija koristi nečiju ranjivost, strah, neznanje ili zavisnost kako bi iznudila odluku. Prisila se može pojaviti kroz prijetnje, ucjene, uskraćivanje pomoći, ponižavanje ili zloupotrebu autoriteta. Takvi postupci mogu proizvesti spoljašnju saglasnost, ali ne i iskrenu vjeru.

Hrišćanin treba da govori otvoreno o svojim uvjerenjima, ali i da poštuje pravo sagovornika da ih odbije. Odbijanje nečijeg svjedočenja ne daje nam pravo na osvetu, neprijateljstvo ili ponižavanje. Isus je učenike poučio da, tamo gdje ljudi ne žele da ih prime i saslušaju, krenu dalje (Matej 10:14). Njihov zadatak bio je da svjedoče, a ne da silom iznude prihvatanje poruke.

POŠTOVANJE SAVJESTI UNUTAR HRIŠĆANSKE ZAJEDNICE

Odgovornost prema slobodi savjesti ne završava se odnosom prema ljudima izvan zajednice. Ona je jednako važna i unutar same zajednice vjernika.

U Poslanici Rimljanima, u 14. poglavlju, Pavle govori o razlikama u ličnim uvjerenjima i praksi među vjernicima. Neki su određene dane smatrali posebnim, dok su drugi sve dane smatrali jednakim; postojale su i razlike u pogledu hrane. Pavle poziva vjernike da ne osuđuju jedni

druge zbog takvih razlika i da ne postavljaju vlastiti način postupanja kao mjerilo za sve.

Ovo poglavlje ne uči da su sve razlike u vjerovanju nevažne ili da svako može zanemariti biblijsko učenje. Njegova poruka odnosi se na pitanja u kojima vjernici imaju različita lična uvjerenja, a da time ne odbacuju suštinu vjere. U takvim okolnostima ljubav zahtijeva uzdržavanje od prezira, osuđivanja i nepotrebnog nametanja vlastitih stavova.

Pavle posebno naglašava da niko ne treba da postupa protiv svoje savjesti. Ako čovjek nešto smatra pogrešnim, ne treba da bude naveden da to učini samo zato što drugi od njega očekuju. Istovremeno, onaj koji ima šire razumijevanje slobode ne smije svoju slobodu koristiti tako da povrijedi savjest slabijeg brata (Rimljanima 14:13–23).

Ovdje vidimo važnu ravnotežu: savjest pojedinca treba poštovati, ali i pojedinac treba da bude obazriv prema savjesti drugih. Hrišćanska sloboda ne podrazumijeva ravnodušnost prema duhovnom stanju bližnjega.

NE ZLOUPOTREBLJAVATI DUHOVNI AUTORITET

Posebnu odgovornost imaju oni kojima je povjereno poučavanje i duhovno vođstvo u zajednici. Njihov zadatak nije da gospodare savješću drugih ljudi, već da ih poučavaju, ohrabruju i služe im.

Apostol Petar starješinama poručuje da čuvaju Božje stado, ne gospodareći nad onima koji su im povjereni,

nego služeći kao primjer (1. Petrova 5:2–3). Isus je također jasno razlikovao način vladanja u svijetu od načina služenja u svojoj zajednici. Rekao je da među njegovim učenicima onaj koji želi biti velik treba da bude sluga drugima (Marko 10:42–45).

Duhovni autoritet ne daje pravo na kontrolu svakog aspekta nečijeg života. Vjerski vođa može poučavati, upozoravati na pogrešno postupanje i pozivati na odgovornost, ali ne smije koristiti svoj položaj da bi zastrašivao, ucjenjivao ili stvarao nezdravu zavisnost kod vjernika.

Isto tako, odgovornost članova zajednice nije slijepo prihvatanje svakog ljudskog zahtjeva. Vjernici su pozvani da ispituju učenje u svjetlu Pisma (Djela apostolska 17:11), da razlikuju istinu od zablude i da ne predaju drugom čovjeku odgovornost koju imaju pred Bogom.

Zdrava vjerska zajednica ne počiva na strahu od autoriteta, već na povjerenju, odgovornosti, uzajamnom poštovanju i zajedničkoj odanosti Hristu.

BRANITI SLOBODU I ONIMA S KOJIMA SE NE SLAŽEMO

Jedan od najvažnijih pokazatelja razumijevanja vjerske slobode jeste spremnost da je branimo i za one čija uvjerenja ne dijelimo.

Lako je tražiti slobodu za vlastitu zajednicu kada je ona u manjini ili kada se suočava s ograničenjima. Mnogo je teže priznati isto pravo drugima kada se njihova učenja razlikuju od naših ili kada su njihovi stavovi nepopularni

u društvu.

Međutim, pravo na slobodu savjesti ne može zavisiti od toga da li nam se nečija vjera dopada. Ako smatramo da niko ne treba da bude prisiljen da prihvati naša uvjerenja, onda moramo priznati isto načelo i drugima.

To ne znači da treba da podržavamo svako učenje ili da se uzdržavamo od njegovog kritičkog razmatranja. Sloboda izražavanja podrazumijeva i pravo na neslaganje, raspravu i iznošenje argumenata. Ali kritika vjerovanja ne smije postati opravdanje za diskriminaciju, prijetnje ili nasilje nad onima koji ga ispovijedaju.

Hrišćanin treba da bude dosljedan: da ne traži za sebe ono što bi uskratio drugima i da ne podržava ograničavanje tuđe slobode samo zato što se ne slaže s tuđim uvjerenjima.

SLOBODA KAO PRILIKA ZA SLUŽENJE I DOBRO

Apostol Pavle povezuje slobodu s ljubavlju i služenjem. To znači da sloboda nije samo zaštita od nepravde, već i prilika da činimo dobro.

Vjernik svoju slobodu može koristiti da otvoreno govori o vjeri, pomaže ljudima u potrebi, učestvuje u životu zajednice, obrazuje se, služi bližnjima i doprinosi miru u društvu. Njegova vjera ne treba da bude sredstvo za sticanje moći ili povlašćenog položaja, već podsticaj na nesebičnost i odgovornost.

Isus je učenicima dao primjer takvog života. Iako je imao autoritet, nije ga koristio da bi sebi obezbijedio

položaj ili prisilio druge na poslušnost. Svojim životom pokazao je da se istinska veličina prepoznaje u služenju (Marko 10:45; Jovan 13:12–15).

Zato je važno da sloboda koju tražimo u društvu bude vidljiva i u našim međusobnim odnosima. Ako želimo da drugi poštuju našu savjest, i mi moramo poštovati njihovu. Ako tražimo pravo da slobodno ispovijedamo vjeru, moramo priznati i drugima pravo na isto. Ako se protivimo zloupotrebi vlasti, ne smijemo ni sami zloupotrebljavati autoritet koji nam je povjeren.

Zaključak

Vjerska sloboda nije samo pitanje zakona, državnih institucija i odnosa između različitih zajednica. Ona je i svakodnevni ispit karaktera vjernika. Način na koji govorimo, poučavamo, raspravljamo, služimo i odnosimo se prema ljudima drugačijih uvjerenja pokazuje da li slobodu razumijemo kao odgovornost ili samo kao pravo koje želimo za sebe.

Biblijska sloboda ne vodi u samovolju, prisilu ili duhovnu nadmoć nad drugima. Ona poziva na vjernost Bogu, ljubav prema bližnjem i poštovanje dostojanstva svakog čovjeka. Zato hrišćanin treba da bude spreman da svjedoči istinu bez prisile, da se ne odriče svojih uvjerenja, ali ni da drugima uskraćuje pravo na slobodnu savjest. Takav život pokazuje da sloboda u Hristu nije samo oslobođenje od nečega, već i osposobljenost da živimo za Boga i služimo drugima.

8. PRINCIPI ISTINSKE VJERSKE SLOBODE

Nakon razmatranja biblijskog učenja o ljudskoj slobodi, njenoj zloupotrebi, Hristovom odnosu prema savjesti, ulozi državne vlasti i odgovornosti vjernika, možemo izdvojiti nekoliko temeljnih načela koja oblikuju istinsko razumijevanje vjerske slobode. Ova načela proizlaze iz biblijskog pogleda na Boga, čovjeka, istinu i ljudsko dostojanstvo. Ona ne zavise od toga da li pojedinac pripada većinskoj ili manjinskoj vjerskoj zajednici, niti od toga da li su njegova uvjerenja prihvaćena u društvu.

1. SLOBODA SAVJESTI PROIZLAZI IZ LJUDSKOG DOSTOJANSTVA

Svaki čovjek ima dostojanstvo jer je stvoren po Božjem obličju (1. Mojsijeva 1:26–27). To dostojanstvo ne zavisi od njegove vjerske pripadnosti, društvenog položaja ili toga da li drugi prihvataju njegova uvjerenja.

Čovjek nije samo pripadnik određene zajednice ili tradicije. On je ličnost koja pred Bogom ima vlastitu odgovornost. Zato niko nema pravo da drugom čovjeku oduzima dostojanstvo, ponižava ga ili prisiljava da prihvati određeno vjersko uvjerenje.

Poštovanje ljudskog dostojanstva podrazumijeva da se pravo na slobodu savjesti priznaje svakome, a ne samo onima s kojima se slažemo.

2. Vjera mora biti slobodno opredjeljenje

Istinska vjera ne može nastati prisilom. Čovjek može biti natjeran da izgovori određene riječi, učestvuje u vjerskom obredu ili se spolja ponaša kao pripadnik neke zajednice, ali takva poslušnost ne dokazuje postojanje iskrenog uvjerenja.

Isus je pozivao ljude da ga slijede, ali nije silom iznuđivao njihovu odluku. Kada su ga neki učenici napustili, obratio se dvanaestorici i upitao ih da li i oni žele da odu (Jovan 6:66–69).

Slobodno opredjeljenje ne znači da je svaka odluka jednako ispravna ili da čovjek nema odgovornost pred Bogom. Ono znači da se vjera ne može nametnuti ljudskom silom. Čovjek treba da bude slobodan da prihvati, ispovijeda, promijeni ili odbaci vjersko uvjerenje, bez prijetnji i nasilja.

3. Sloboda ne znači da je istina stvar ličnog izbora

Poštovanje slobode savjesti ne zahtijeva odricanje od uvjerenja da postoji objektivna istina. Hrišćanin vjeruje da je Bog izvor istine i da je Isus Hrist rekao: „Ja sam put i istina i život“ (Jovan 14:6).

Zato sloboda vjere ne znači da svako treba da oblikuje vlastiti sistem vjerovanja prema ličnim željama, niti da su sva vjerska učenja međusobno jednaka. Čovjek ima pravo da ispituje, prihvata i ispovijeda svoja uvjerenja, ali

to ne znači da su sva njegova uvjerenja automatski istinita.

Hrišćanska vjera poziva na traženje istine, proučavanje Pisma i spremnost da se vlastito razumijevanje provjerava. Berejci su pohvaljeni zato što su svakodnevno istraživali Pisma da bi provjerili ono što su čuli (Djela apostolska 17:11).

Sloboda savjesti i vjernost istini nisu suprotnosti. Čovjek treba slobodno da traži istinu, ali i da bude spreman da je prihvati kada je prepozna.

4. Sloboda se živi u zajednici, a ne u duhovnoj izolaciji

Novi savez ne predstavlja hrišćansku vjeru kao privatni sistem koji svaki pojedinac gradi nezavisno od drugih. Vjernici su pozvani da budu dio Hristovog tijela, da zajedno primaju apostolsko učenje, učestvuju u zajedništvu i služe jedni drugima (Djela apostolska 2:42; 1. Korinćanima 12:12–27).

Zajednica ima važnu ulogu u poučavanju, duhovnom rastu, međusobnom ohrabrivanju i očuvanju vjere. Međutim, njen autoritet nije neograničen. Nijedan ljudski vođa ili vjerska ustanova ne može sebe postaviti iznad Božje riječi niti zahtijevati slijepu poslušnost.

Biblijski ideal nije ni duhovna izolacija pojedinca ni potčinjavanje savjesti ljudskom autoritetu. To je zajedništvo u kojem vjernici slobodno slijede Hrista, zajedno proučavaju Pismo i međusobno se izgrađuju u istini i ljubavi

(Efescima 4:11–16).

5. Nijedan ljudski autoritet ne smije zauzeti Božje mjesto

Državna vlast, vjerske ustanove i duhovne vođe imaju određene odgovornosti i ovlašćenja, ali nisu vrhovni gospodari ljudske savjesti.

Biblija poziva na poštovanje vlasti i odgovorno ponašanje u društvu (Rimljanima 13:1–4). Ipak, kada ljudska naredba dođe u neposredan sukob s Božjom voljom, vjernik mora ostati vjeran Bogu. Apostoli su jasno izjavili: „Bogu se treba pokoravati, prije nego ljudima.“ (Djela apostolska 5:29).

Ovo načelo važi i za vjerske autoritete. Njihova uloga je da poučavaju i služe, a ne da gospodare tuđom savješću. Svako učenje i svaki zahtjev ljudskog autoriteta treba provjeravati u svjetlu Božje riječi.

6. Sloboda jednog čovjeka ne smije ugrožavati drugoga

Sloboda nije dozvola za neograničeno ponašanje. Apostol Pavle upozorava da sloboda ne smije postati povod za ugađanje sebi, već treba da bude vođena ljubavlju prema drugima (Galatima 5:13).

Zato je potrebno razlikovati pravo na vjersko uvjerenje od postupaka kojima se mogu ugroziti prava, bezbjednost i dostojanstvo drugih ljudi. Čovjek ima pravo da

ispovijeda svoju vjeru, ali nema pravo da se poziva na vjeru kako bi opravdao nasilje, prijetnje, zlostavljanje ili prisilu.

Država može zakonom ograničiti određene postupke radi zaštite prava drugih i legitimnih interesa društva, ali takva ograničenja ne smiju biti izgovor za nametanje vjerskih uvjerenja ili diskriminaciju pojedinaca i zajednica.

Istinska sloboda podrazumijeva uzajamno poštovanje i odgovornost.

7. VJERA SE ŠIRI SVJEDOČENJEM, A NE PRISILOM

Hrišćanska misija podrazumijeva propovijedanje, poučavanje i pozivanje ljudi da slijede Hrista. Međutim, način na koji se evanđelje objavljuje mora biti u skladu s Hristovim karakterom i njegovim učenjem.

Apostol Petar poziva vjernike da budu spremni da obrazlože nadu koja je u njima, ali da to čine s krotošću i poštovanjem (1. Petrova 3:15–16).

Svjedočenje se razlikuje od manipulacije. Ono drugome predstavlja istinu i poziva ga da je slobodno razmotri. Manipulacija, nasuprot tome, koristi strah, prijetnje, obmane ili zavisnost kako bi iznudila odluku.

Hrišćanin ne treba da se stidi svoje vjere, ali ni da pokušava da je nametne. Njegov zadatak je da bude vjeran svjedok, a ne gospodar tuđe savjesti.

8. Sloboda savjesti mora biti priznata i onima s kojima se ne slažemo

Jedno od najvažnijih načela istinske vjerske slobode jeste njena univerzalnost. Ako pravo na slobodu priznajemo samo pripadnicima vlastite zajednice, onda zapravo ne branimo slobodu savjesti, već vlastiti interes.

Pravo na slobodu vjere pripada i onima čija su uvjerenja drugačija, manjinska ili nepopularna. To ne znači da moramo prihvatiti njihova učenja, već da moramo poštovati njihovo dostojanstvo i pravo da ih slobodno ispovijedaju. Možemo se ne slagati s nečijim vjerovanjem, kritički ga razmatrati i argumentovano mu se suprotstaviti, ali ne smijemo zbog toga opravdavati diskriminaciju, nasilje ili uskraćivanje osnovnih prava.

Hristovo učenje o ljubavi prema bližnjem i postupanje prema drugima onako kako želimo da oni postupaju prema nama (Matej 7:12; 22:39) predstavljaju snažan temelj takvog odnosa.

9. Sloboda nosi odgovornost pred Bogom

Vjerska sloboda nije samo pravo koje čovjek ostvaruje pred drugim ljudima. Ona je i odgovornost koju nosi pred Bogom.

Apostol Pavle podsjeća da će svaki čovjek dati odgovor Bogu za sebe (Rimljanima 14:12). Niko ne može u potpunosti prenijeti svoju savjest na drugoga niti se osloboditi odgovornosti pozivajući se na odluke vjerskog vođe, zajednice ili državne vlasti.

Čovjek je pozvan da slobodu koristi mudro, da traži istinu, da se kloni zla i da služi drugima. Sloboda koja se odvaja od odgovornosti lako postaje samovolja, dok sloboda koja je vođena ljubavlju postaje prilika za dobro.

Osim toga, nije isto šta neko privatno vjeruje – jer ljudi vjeruju u sve i svašta – od javnog propagiranja pogleda koji nemaju utemeljenje u Bibliji, logici i nauci. Iskrivljena istina ili poluistina uvijek je opasnija od otvorene neistine – stoga ljudi moraju svjesni individualne odgovornosti prije javnog izražavanja vjerskih stavova.

Sloboda koju Bog daje čovjeku ne znači da je čovjek oslobođen odgovornosti za svoje postupke. Bog ne prisiljava čovjeka da vjeruje niti mu oduzima mogućnost izbora, ali svaki čovjek ostaje odgovoran za način na koji koristi slobodu koja mu je povjerena. Ukoliko je neka vjerska sekta prepoznata kao društveno destruktivna, za sankcije treba da se brine država. Drugim riječima, odgovornost države je da uspostavi mehanizme koji štite društvo od destrukcije koja može nastati kad se zloupotrijebe vjerske slobode.

Biblija jasno uči da će Bog suditi svakom čovjeku prema njegovim djelima (Propovjednik 12:13–14) i da će svako od nas za sebe dati odgovor Bogu (Rimljanima 14:12). Zato sloboda savjesti ne znači da su sva uvjerenja i postupci izvan moralne procjene, već da čovjek ima mogućnost da slobodno odlučuje, svjestan odgovornosti koju nosi pred svojim Stvoriteljem.

ZAKLJUČAK

Biblijsko razumijevanje vjerske slobode počiva na ravnoteži između ličnog dostojanstva i odgovornosti, slobodne savjesti i vjernosti istini, prava pojedinca i života u zajednici.

Istinska vjerska sloboda ne znači da čovjek može vjerovati šta god poželi bez ikakve odgovornosti, niti da bilo koji ljudski autoritet ima pravo da mu određuje šta mora vjerovati. Ona znači da čovjek može slobodno tražiti i prihvatiti istinu, živjeti svoju vjeru i učestvovati u vjerskoj zajednici, bez prisile i straha, uz poštovanje dostojanstva i prava drugih ljudi.

Takva sloboda ne ugrožava vjeru, već joj daje prostor da bude iskrena. Ne slabi zajednicu, već omogućava da ona počiva na uvjerenju, a ne na prisili. Ne isključuje odgovornost, već je čini ličnom i stvarnom.

Sloboda savjesti zato nije protivnik istinske vjere. Ona je prostor u kojem čovjek može slobodno odgovoriti na Božji poziv.

ZAKLJUČAK: SLOBODA KOJA VODI ISTINSKOJ VJERI

Vjerska sloboda nije samo jedno od ljudskih prava niti pitanje odnosa države i vjerskih zajednica. Ona zadire u samo razumijevanje čovjeka, njegovog dostojanstva i odnosa prema Bogu. Prema biblijskom učenju, čovjek je stvoren kao biće sposobno da misli, odlučuje i odgovara na Božji poziv. Zato vjera ne može biti istinska ako se zasniva na prisili, strahu ili nametanju tuđe volje.

Međutim, sloboda izbora ne znači da je čovjekova sloboda neograničena niti da su svi njegovi izbori jednako dobri. Pad u grijeh narušio je čovjekovu sposobnost da slobodu koristi na ispravan način. Umjesto da bude usmjerena prema Bogu i dobru, ona se često pretvara u sredstvo sebičnosti, nadmetanja i dominacije nad drugima. Istinsko oslobođenje zato ne podrazumijeva odbacivanje svake odgovornosti, već oslobađanje od vlasti grijeha. Hrist je došao da čovjeku ponudi upravo takvu slobodu.

Njegov primjer pokazuje da se istina ne mora nametati silom. Isus je pozivao ljude da ga slijede, poučavao ih i pozivao na promjenu života, ali nije prisiljavao njihovu savjest. Njegovi sljedbenici pozvani su da nastave istim putem: da svjedoče o svojoj vjeri jasno i odlučno, ali s poštovanjem, blagošću i ljubavlju.

Vjerska sloboda podrazumijeva i jasne granice ljudskog

autoriteta. Državna vlast ima odgovornost da štiti javni red, prava i sigurnost građana, ali nema pravo da određuje šta će čovjek vjerovati. Isto tako, vjerski autoritet ima važnu ulogu u poučavanju, duhovnom rastu i očuvanju zajednice vjernika, ali ne smije prisvajati Božje mjesto niti koristiti prijetnje, manipulaciju i nasilje da bi nametnuo vjerovanje. Nijedan ljudski autoritet ne može preuzeti odgovornost koju svaki čovjek ima pred Bogom.

Ipak, vjera nije zamišljena kao potpuno izdvojeno i individualno iskustvo. Hrišćanski život podrazumijeva zajedništvo, poučavanje, međusobno ohrabrivanje i odgovornost jednih za druge. Sloboda savjesti ne znači da svako može oblikovati vjeru isključivo prema sopstvenim željama, već da čovjek može slobodno prihvatiti istinu i živjeti je u zajednici vjernika, bez prisile i zloupotrebe duhovnog autoriteta.

Zato se istinska vjerska sloboda ne pokazuje samo u tome kako postupamo kada se naša prava poštuju, već i u tome kako se odnosimo prema onima koji vjeruju drugačije od nas. Slobodu savjesti treba priznavati i braniti čak i onda kada se ne slažemo s nečijim uvjerenjima. Poštovanje tuđe slobode ne zahtijeva da odustanemo od svojih uvjerenja, nego da priznamo dostojanstvo svakog čovjeka i njegovo pravo da pred Bogom donosi vlastite odluke.

Biblijska poruka zato povezuje slobodu i odgovornost. Čovjek je slobodan da bira, ali je za svoje odluke odgovoran pred Bogom. Poziv na slobodu u Hristu nije

poziv na samovolju, već na život u istini, ljubavi i služenju. Kako apostol Pavle podsjeća, pozvani smo na slobodu, ali tu slobodu ne treba koristiti kao priliku za ugađanje sebi, već kroz ljubav služiti jedni drugima (Galatima 5:13).

Božje poštovanje čovjekove slobode ne znači da će izostati konačna procjena načina na koji je tu slobodu koristio. Svako će pred Bogom odgovarati za svoje odluke i postupke. Upravo zato sloboda nije samo dar koji treba uživati, već i povjerenje za koje smo odgovorni. **Božji sud ne poništava slobodu savjesti, nego potvrđuje ozbiljnost ljudskog izbora.**

Isusove riječi: „I poznaćete istinu, i istina će vas osloboditi“ (Jovan 8:32) podsjećaju nas da sloboda i istina nisu suprotnosti. Istinska sloboda ne udaljava čovjeka od Boga, već mu omogućava da mu pristupi bez prisile, s razumijevanjem, povjerenjem i slobodnom odlukom.

Istinska vjera ne počiva na prisili, već na istini, ljubavi i slobodnom opredjeljenju čovjeka. A istinska sloboda ne završava pravom da vjerujemo, već se ispunjava odgovornošću da živimo u skladu s onim što vjerujemo.
